

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
PODNIKOVĽHOSPODÁRSKA FAKULTA
SO SÍDLOM V KOŠICIACH**

Evidenčné číslo: 107003/I/2022/421000285290

**ANALÝZA PARAMETROV VEREJNÉHO
OBSTARÁVANIA**

Diplomová práca

2022

Bc. Peter Mariančík

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
PODNIKOVĽHOSPODÁRSKA FAKULTA
SO SÍDLOM V KOŠICIACH**

**ANALÝZA PARAMETROV VEREJNÉHO
OBSTARÁVANIA**

Diplomová práca

Študijný program: finančné riadenie podniku
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra finančného riadenia podniku
Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Michal Tkáč, PhD.

Košice 2022

Bc. Peter Mariančík

Zadanie záverečnej práce (vo vytlačenej verzii nahradit' stranou z AIS-u).

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval(a) samostatne a že som uviedol (uviedla) všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

PodĎakovanie

Ďakujem môjmu školiteľovi doc. Ing. Michalovi Tkáčovi, PhD., za jeho cenné rady a odborné vedenie pri vypracovávaní tejto diplomovej práce

ABSTRAKT

MARIANČÍK, Peter: Analýza parametrov verejného obstarávania – Ekonomická univerzita v Bratislave. Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach; Katedra finančného riadenia podniku. – Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Michal Tkáč, PhD.. – Košice: PHF EU, 2022, počet strán 65.

Cieľom záverečnej práce je: Posúdiť vplyv parametrov verejného obstarávania na výkonnosť Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 19 grafov, 3 tabuliek . Prvá kapitola je venovaná: verejnému obstarávaniu, subjektom verejného obstarávania, princípom verejného obstarávania, finančným limitom verejného obstarávania a novele zákona o verejnom obstarávaní.

Druhá kapitola sa zaoberá: multi – kritériami vo verejnom obstarávaní a multi kritériálnymi metódami.

V ďalšej časti sa charakterizujú: Čiastkové ciele a hlavný cieľ práce.

Záverečná kapitola sa zaoberá: Analyzovaním a porovnávaním jednotlivých parametrov verejného obstarávania.

Výsledkom riešenia danej problematiky je: venovať väčšiu pozornosť transparentnosti a efektívnosti výberových konaní v oblasti verejného obstarávania.

Kľúčové slová:

verejné obstarávanie, Slovensko, tendre, aukcie

ABSTRACT

MARIANČÍK, Peter: Analysis of public procurement parameters - University of Economics in Bratislava. Faculty of Business Administration based in Košice; Department of Financial Management. - Thesis supervisor: doc. Ing. Michal Tkáč, PhD .. - Košice: PHF EU, 2022, number of pages 65.

The aim of the final work is: To assess the impact of public procurement parameters on performance The work is divided into 5 chapters. It contains 19 graphs, 3 tables. The first chapter is devoted to: public procurement, public procurement entities, public procurement principles, financial limits of public procurement and amendments to the Public Procurement Act.

The second chapter deals with: multi-criteria in public procurement and multi-criteria methods.

The final chapter deals with: Analyzing and comparing individual parameters of public procurement.

The result of solving the problem is: to pay more attention to transparency and efficiency of tenders in the field of public procurement.

Keywords:

public procurement, Slovakia, tenders, auctions

Obsah

1	Verejné obstarávanie	12
1.1	<i>Tendre.....</i>	16
1.2	<i>Subjekty vo verejnom obstarávaní.....</i>	18
1.2.1	Verejný obstarávateľ.....	18
1.2.2	Obstarávateľ.....	19
1.2.3	Dotovaná osoba.....	19
1.3	<i>Základné princípy verejného obstarávania</i>	20
1.3.1	Princíp rovnakého zaobchádzania.....	21
1.3.2	Princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov	21
1.3.3	Princíp transparentnosti.....	22
1.3.4	Princíp proporcionality	22
1.3.5	Princíp hospodárnosti a efektívnosti.....	23
1.4	<i>Finančné limity vo verejnom obstarávaní</i>	24
1.4.1	Nadlimitná zákazka.....	24
1.4.2	Podlimitná zákazka	25
1.4.3	Zákazka s nízkou hodnotou.....	25
1.5	<i>Novela zákona o verejnom obstarávaní.....</i>	26
2	Multi – kritéria vo verejnom obstarávaní	29
2.1	<i>Multi – kritériálne rozhodovacie metódy.....</i>	29
2.1.1	AHP metóda.....	31
2.1.2	TOPSIS metóda	32
2.1.3	PROMETHEE metóda.....	34
2.1.4	ELECTRE metóda	35
2.1.5	DEA metóda.....	36
3	Cieľ a metodika práce	37
3.1	<i>Cieľ práce.....</i>	37
3.2	<i>Metodika práce a metódy skúmania</i>	38
3.2.1	Objekt skúmania	38
3.2.2	Získavanie údajov	38
3.2.3	Metódy skúmania.....	38
4	Výsledky práce	40
4.1	<i>Predmet zákazky.....</i>	41
4.2	<i>Hodnota zákazky.....</i>	45
4.3	<i>Limit zákazky</i>	50
4.4	<i>Typy subjektov</i>	51

4.5	<i>Úspora</i>	52
4.6	<i>Dotácia EÚ</i>	54
4.7	<i>Dodávatelia zákaziek</i>	57
5	Diskusia	61
	Záver	63
	Bibliografické zdroje	64

Zoznam ilustrácií a zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Nadlimitná zákazka	24
Tabuľka 2 Podlimitná zákazka	25
Tabuľka 3 Zákazka s nízkou hodnotou	26
Graf 1 Počet výberových konaní	40
Graf 2 Predmet zákazky	41
Graf 3 Členenie predmetu zákazky 2018	42
Graf 4 Členenie predmetu zákazky 2019	43
Graf 5 Členenie predmetu zákazky 2020	44
Graf 6 Hodnota zákazky	46
Graf 7 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2018	47
Graf 8 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2019	48
Graf 9 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2020	49
Graf 10 Limit zákazky	50
Graf 11 Typy subjektov	51
Graf 12 Úspora	53
Graf 13 Dotácia EÚ	54
Graf 15 Dotácia podľa predmetu zákazky 2018	55
Graf 16 Dotácia podľa predmetu zákazky 2019	55
Graf 17 Dotácia podľa predmetu zákazky 2020	56
Graf 18 Dodávatelia zákaziek	57
Graf 19 Zadávatelia zákaziek	59

Zoznam skratiek a značiek

AHP – Proces analytickej hierarchie

ANP – Analytický sieťový proces

ATĎ – A tak ďalej

DEA – Neparametrická metóda merania

DEMATEL – Rozhodovacie a hodnotiace skúmanie

ELECTRE – Metóda eliminácie a voľby prekladom reality

VIKOR – Multikritériálna

EÚ – Európska únia

MAUT – Multi-atributová teória užitočnosti

MCA – Multikritériálna analýza

MCDM – Multikritériálne rozhodovacie metódy

MSP – Malé a stredné podniky

NAPR - Napríklad

O – Obstarávateľ

OWA – Vážené priemerovanie objednávky

PHZ – Predpokladaná hodnota zákazky

PROMETHEE – Preferenčná hodnotiacia metóda

RESP - Respektíve

SR – Slovenská republika

TOPSIS – Technika preferencie objednávky podľa podobnosti s ideálnym riešením

ÚVO – Úrad verejného obstarávania

VO – Verejný obstarávateľ

Úvod

Verejné obstarávanie má mnoho rozmerov a taktiež mnoho aspektov, ktorými sa snaží dosiahnuť konkurencieschopnosť a efektívnosť trhu. Práva a smernice Európskej únie a Slovenskej republiky, ktoré sa týkajú verejného obstarávania neustále novelizujú zákony tak aby bolo verejné obstarávanie každým rokom transparentnejšie a aby sa v budúcnosti uskutočňovalo iba to „zdravé“ verejné obstarávanie.

Európska únia je v kontakte s komunitnými politikami a spolu sa snažia o poskytnutie platformy akýmkoľvek podnikom na expanziu, či už je to v Európskej únii alebo mimo nej. To je hlavným kľúčovým prvkom Európskeho integračného procesu, s cieľom dobudovania spoločného trhu.

Cieľom tejto diplomovej práce je posudzovanie a porovnávanie vplyvov rôznych parametrov verejného obstarávania v rokoch 2018 – 2020.

V prvej kapitole sa zameriavame na teoretické vymedzenie a definovanie verejného obstarávania, jeho princípov, subjektov, limitov a taktiež sa zameriavame na novelizáciu zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní. V druhej kapitole sa venujeme teoretickému vymedzeniu pojmov v oblasti multi-kritérií a multi-kritériálnych metód.

V nasledujúcej kapitole charakterizujeme čiastkové ciele a následne aj samotný hlavný cieľ tejto diplomovej práce. Následne v tejto kapitole opisujeme predmet skúmania, zdroje údajov resp. získavanie údajov a napokon metódy skúmania použité v práci.

V záverečnej kapitole sa venujeme analyzovaniu a porovnávaniu samotných stanovených metód skúmania, ktoré využívame v tejto diplomovej práci.

1 Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie sú určité pravidlá, ktoré upravuje zákon a ktorými sa pridelujú zákazky, koncesie a súťaže návrhov. Všetky postupy pri verejnom obstarávaní v Európskej únii sa uskutočňujú na základe vnútroštátnych pravidiel (Bednárová et al. 2020)

„Dokumenty, ktoré sú potrebné na vyhotovenie ponuky, návrhu alebo na preukázanie splnenia podmienok účasti sú najmä oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania, oznámenie použité ako výzva na súťaž, oznámenie o koncesii, oznámenie o vyhlásení súťaže návrhov, výzva na predkladanie ponúk, súťažné podklady, súťažné podmienky, informatívny dokument a koncesná dokumentácia“ (Zákon č. 343/2015 Z. z. § 2).

Khan (2018) hovorí, že verejné obstarávanie je dôležitým systémom verejnej správy na vynakladanie verejných financií na nákup tovarov, prác a služieb potrebných pre verejné programy a projekty. Obstarávanie zahŕňa prípravu ročného rozpočtu, keď musia vládne agentúry odhadnúť svoje potreby, plánovanie obstarávania po pridelení rozpočtu a realizáciu plánov obstarávania. Plány obstarávania sa realizujú pomocou cyklu obstarávania, ktorý zahŕňa výberové konania alebo ponuky, zadávanie zákaziek a riadenie zákaziek. Hlavným cieľom týchto aktivít je poskytovanie kvalitných a včasných služieb občanom prostredníctvom verejných programov a projektov, ktorých realizácia je podporovaná verejným obstarávaním.

Proces verejného obstarávania začína identifikáciou potrieb verejného sektora a môže trvať až do konca životného cyklu nakupovaného majetku alebo služieb alebo do uplynutia platnosti zmluvy. V procese obstarávania existuje päť hlavných krokov:

- identifikácia potrieb,
- definovanie služieb,
- zostavenie zoznamu dodávateľov,
- výber dodávateľov,
- hodnotenie výkonu dodávateľov (Mimović a Krstić, 2016).

Verejné obstarávanie je široko definované ako určená zákonná právomoc radiť, plánovať, získať, dodávať a hodnotiť výdavky vlády na tovary a služby, ktoré sa používajú na splnenie stanovených cieľov, povinností a činností v súlade s požadovanými politickými výsledkami (Trammell et al. 2019).

Rhode (2019) definuje verejné obstarávanie ako súhrn všetkých súkromnoprávných ekonomických transakcií, do ktorých sa zapája organizácia verejného sektora pri získavaní predmetov na uspokojenie svojich spotrebných potrieb. Pretože verejné orgány sa zvyčajne zapájajú do verejného obstarávania vždy, keď nemôžu poskytnúť potrebné položky sami, získavajú rozmanitú škálu práce, dodávky alebo služby. Spektrum siaha od základných dodávok, ako sú papiernictvo, až po zložité stavebné práce, ako sú letiská. Rozmanitosť v rámci verejného obstarávania sa odráža heterogénnosťou verejných úloh, ktoré zahŕňajú oblasti ako školstvo, kultúra, médiá, veda, zdravotníctvo, šport a sociálne veci, ako aj finančné, súdne, policajné a vojenské služby

Podľa Khana (2018) sa verejné obstarávanie skladá zo štyroch základných pilierov:

- **Pilier I – Legislatíva/Regulácia:** Legislatívny a regulačný rámec verejného obstarávania zahŕňa implementačné nariadenia a štandardné obstarávacie dokumenty. Vykonávacie predpisy podrobnejšie rozoberajú podľa ustanovenia zákona o verejnom obstarávaní alebo pôsobia tak, aby uľahčili verejným funkcionárom ich dodržiavanie so zreteľom na štandardizáciu postupov a praktík vykonávania obstarávania
- **Pilier II – Inštitucionálne a riadiace kapacity:** Tieto kapacity sú potrebné na zabezpečenie toho, aby systém verejného obstarávania v krajine fungoval ako súčasť inštitúcií a systému riadenia, ktoré fungujú na zabezpečenie riadenia verejného sektora v krajine a to vrátane prípravy rozpočtu, jeho plnenia a podávania správ.
- **Pilier III – Operácie obstarávania a trhové praktiky:** Tento pilier zvažuje, či verejné obstarávanie funguje efektívne aj na úrovni obstarávateľov. Vzhľadom na dôležitosť súkromného sektora pre obstarávanie sa skúma aj to, či je súkromný sektor silný a schopný zabezpečiť konkurenciu.
- **Pilier IV – Integrita a transparentnosť:** Tento pilier zabezpečuje, že systém verejného obstarávania funguje bezúhonne, že existujú vhodné kontroly podporujúce systém a že sú zavedené vhodné protikorupčné opatrenia, aby sa predišlo akýmkoľvek nevhodnostiam vo verejnom obstarávaní. Preto tento pilier zohľadňuje efektívny systém kontroly a auditu, efektívnosť odvolacieho mechanizmu, prístup k informáciám o obstarávaní a etické protikorupčné opatrenia.

Bovis (2020) rozdeľuje obstarávanie na:

Strategické obstarávanie

Strategické obstarávanie v EÚ zahŕňa kľúčový význam MSP (malé a stredné podniky) pri dosahovaní hospodárskeho rastu. Verejné obstarávanie má pre európske MSP mimoriadny hospodársky význam. Napriek tomu, že režim verejného obstarávania sa efektívne zaoberá subdodávateľskými otázkami, rýchlymi platbami a podporou MSP vo fáze výberového a kvalifikačného obstarávania a zadávania verejných zákaziek, MSP v členských štátoch EÚ čelia prekážkam v prístupe na trhy verejného obstarávania a získavaní verejných zákaziek. Vzhľadom na rozdiely medzi jednotlivými krajinami je hodnota verejnej zákazky jedným z hlavných faktorov, ktoré ovplyvňujú rozsah, v akom môžu MSP pristupovať k verejným zákazkám. Čím väčšia je zákazka (t. j. jednotlivé zadania/časti), tým je menšia pravdepodobnosť, že bude pridelená MSP. Ďalšími faktormi, ktoré ovplyvňujú podiel MSP na získavaní verejných zákaziek, sú typ zákazky, sektor obstarávania, postup zadávania zákaziek a kritériá zadávania zákaziek.

Inovatívne obstarávanie

Inovácia pri poskytovaní verejných služieb je prioritou regulácie obstarávania a dosiahne sa prostredníctvom nového postupu partnerstiev v oblasti inovácií a nového kritéria na zadanie ceny životného cyklu. Inovačné partnerstvá je postup udeľovania cien určený na zlepšenie trhovej prítlačivosti kombináciou zmluvy o výskume s reálnou šancou získať prvý nákup, ak výsledok výskumu spĺňa vopred definované úrovne výkonnosti. Inovačné partnerstvá sú štruktúrované v postupných fázach s priebežnými cieľmi, platbami a možnosťami prerušenia.

Zodpovedné obstarávanie

Zodpovedné obstarávanie zohľadňuje sociálno-ekonomickú povahu poskytovania verejných služieb prostredníctvom služieb všeobecného hospodárskeho záujmu a zahŕňa ochranu životného prostredia ako súčasť regulácie verejného obstarávania.

Digitálne obstarávanie

Efektívne obstarávanie podporuje systémy, ako je elektronické obstarávanie a elektronická fakturácia, ktoré sa snažia znížiť byrokraciu a náklady a umožňujú

zefektívnenie procesu poskytovania verejných služieb. Európsky jednotný dokument o obstarávaní (ESPD) bol prijatý ako formálne vyhlásenie hospodárskeho subjektu. spočívajúce vo vlastnom vyhlásení ako predbežnom dôkaze nahradzujúcom osvedčenia vydané verejnými orgánmi alebo tretími stranami, že sa neuplatňuje príslušný dôvod vylúčenia a/alebo že je splnené príslušné výberové kritérium a príslušné informácie požadované obstarávateľom sa poskytnú na žiadosť verejného obstarávateľa alebo v prípade, že víťazným uchádzačom je hospodársky subjekt.

Cezhraničné obstarávanie

Ukazovateľom stavu fungovania v oblasti verejného obstarávania sú objemy cezhraničného obstarávania, ktoré odhaľujú prenikanie dovozu tovarov, prác a služieb určených pre verejný sektor, ktoré však pochádzajú z iného členského štátu. Cezhraničné obstarávanie zahŕňa veľkorozmerné obstarávanie (nadprahové) aj podrozmerné obstarávanie (podprahové obstarávanie alebo obstarávanie v malom objeme). Cezhraničné obstarávanie dokazuje úroveň integrácie na relevantnom trhu, čo naznačuje, že transakcia (zadanie verejnej zákazky) sa môže uskutočniť so stranami v rôznych častiach jednotného trhu. To tiež odhaľuje vplyv kvality vnútroštátnych právnych predpisov o verejnom obstarávaní na výber a kvalifikáciu, postupy udeľovania a elimináciu vnútroštátnych systémov zaujatosti, ako sú jazyk, kultúra a preferencie.

Mimović a Krstić (2016) tvrdia, že verejné obstarávanie vyjadruje špecifické záujmy vzhľadom na špecifickú situáciu, ktorá nastáva, keď verejný sektor vystupuje ako kupujúci na trhu. Verejný sektor podlieha požiadavkám transparentnosti a vo všeobecnosti je limitovaný podrobnou legislatívou, administratívnymi predpismi a postupmi verejného obstarávania. Účelom týchto obmedzení je pokúsiť sa zabrániť akémukoľvek zneužívaniu verejného sektora, čo má za následok nedostatočnú flexibilitu a obmedzuje možnosť verejných obstarávateľov strategicky reagovať na trh.

Regulácia obstarávania v EÚ musí pokrývať zmluvu, aby sa stala aktívnou. Vo verejných súťažiach sú zmluvy písomné dohody o vysporiadaní v hotovosti medzi aspoň jedným verejným obstarávateľom a aspoň jedným dodávateľom. Zmluva upravuje aj samotný obchod medzi zúčastnenými stranami. Dodávateľ dodáva určené práce, dodávky alebo služby, za ktoré ho obstarávateľ odmení. Platba sa nemusí nevyhnutne uskutočniť v peňažnom vyjadrení; môže pozostávať aj z ekonomickej výmeny (napr. licencovania). Vo všeobecnosti existujú tri rôzne typy zmlúv:

- Zmluvy o dodávke sa týkajú obstarávania tovaru. Smernice EÚ definujú dodávky ako materiály pokrývajúce širokú škálu tovarov: od počítačov a kancelárskeho nábytku až po helikoptéry a nákladné autá. Smernice považujú lízing za dodávku a nie za službu. Preto prenájom vozového parku obstarávateľom predstavuje dodávateľskú zmluvu. Takéto zmluvy o dodávke musia zahŕňať všetky služby priamo súvisiace s nákupom (napr. inštalačné služby). Hodnota týchto služieb sa pridáva k celkovej peňažnej hodnote podkladovej zmluvy.
- Zmluvy o dielo obsahujú realizáciu a plánovanie špecifických činností, ktoré vykonáva architekt alebo inžinier. Preto samotné dielo musí spĺňať nezávislú ekonomickú alebo technickú funkciu.
- Zákazky na služby pôsobia z právneho hľadiska ako pozostatky a zahŕňajú všetky zmluvy, ktoré nie sú klasifikované ako dodávka alebo dielo. Treba rozlišovať medzi službami A a B (napr. poskytnutie ubytovania v hoteli, stravovanie v reštaurácii, poradenstvo v advokátskej kancelárii). Zatiaľ čo smernica EÚ sa v plnej miere vzťahuje na služby typu A, na služby typu B sa vzťahuje zjednodušený súbor pravidiel. Nariadenie nemusí štandardizovať získavanie služieb B, pretože cezhraničné poskytovanie služieb B sa uskutočňuje v menšom rozsahu (Rhode, 2019).

1.1 Tendre

Rhode (2019) tvrdí, že tendre fungujú ako štandardný nástroj verejného obstarávania. Tendre sú ekonomické transakcie, pri ktorých sa organizácia verejného sektora snaží zadať zákazku najlepšiemu potenciálnemu dodávateľovi. Väčšinou, ponuky sa riadia neobchodovateľným výberovým procesom na základe súboru špecifických kritérií zadávania, ktoré sú známe všetkým dodávateľom. V takýchto otvorených konaniach môžu ponuky predkladať všetci potenciálni dodávatelia.

Rhode (2019) zdefinoval, požiadavky pre verejných obstarávateľov v tendroch, ktoré delí nasledovne:

Vonkajšie požiadavky:

- požiadavky na transparentnú dokumentáciu a zverejňovanie,
- dodržiavanie kódexu správania: konajte bezúhonne,
- súlad s právnymi predpismi a stála zodpovednosť.

Vnútorne požiadavky:

- vplyv sekundárnych cieľov mimo hospodárskej politiky,
- zapojenie rôznych zainteresovaných strán,
- väčšie množstvo odborných znalostí.

Rozpočtové požiadavky:

- potreba schválenia rozpočtu,
- alokácia v rámci pevných ročných rozpočtov,
- inherentné stimuly pre odpad.

Procesné požiadavky:

- štandardizované administratívne požiadavky,
- pevný a obmedzený súbor procedurálnych možností,
- veľmi obmedzené uváženie po vyhlásení výberového konania.

Organizačné požiadavky:

- značná veľkosť a zložitosť projektov,
- dodávatelia sú aj daňoví poplatníci,
- môžu sami čiastočne ovplyvniť regulácie.

Denne online udržiavaná a aktualizovaná príloha k úradnému vestníku európskych spoločností (OJS) obsahuje oznámenia o všetkých zákazkách, na ktoré orgány verejného sektora vypisujú výberové konanie. Jeho pokrytie zahŕňa najmä:

- verejné zákazky na práce, dodávky a služby zo všetkých členských štátov EÚ,
- zmluvy na verejné služby,
- verejné zákazky od inštitúcií EÚ,
- zákazky z Európskeho rozvojového fondu,
- projekty financované Európskou investičnou bankou, Európskou centrálnou bankou a Európskou bankou pre obnovu a rozvoj
- zmluvy o európskom hospodárskom priestore,

- oznámenia o európskych hospodárskych záujmových zoskupeniach (Lewis, 2015).

1.2 Subjekty vo verejnom obstarávaní

V Slovenskej republike sa podľa zákona o verejnom obstarávaní rozčleňujú povinné subjekty do troch skupín, a to verejný obstarávateľ, ktorý sa radí do klasického sektora, potom obstarávateľ z vybraného odvetvia a posledným subjektom sú osoby, ktoré nie sú obstarávateľom ani verejným obstarávateľom, no ak im verejný obstarávateľ poskytne finančné prostriedky, taktiež musia postupovať podľa zákona (ÚVO, Metodika zadávania zákaziek, 2019).

1.2.1 Verejný obstarávateľ

Podľa Úradu verejného obstarávania (2019) je verejným obstarávateľom vždy Slovenská republika, ktorá je zastúpená svojimi orgánmi, kde patria orgány ako napr. Kancelária prezidenta SR, Kancelária Ústavného súdu SR, Kancelária Národnej rady SR, Najvyšší kontrolný úrad SR ale patria sem aj orgány ako štátna správa, súdne orgány a prokuratúra, či už okresná, krajská alebo generálna. Za verejného obstarávateľa sa považuje aj obec, vyšší územný celok alebo právnická osoba zriadená na osobitný účel plnenia potrieb všeobecného záujmu.

Zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní určuje za verejného obstarávateľa taktiež ktorákoľvek právnická osoba, ktorá vyhovuje dvom základným podmienkam daného ustanovenia:

- Podmienka č. 1 - je skutočnosť, že právnická osoba je zriadená na osobitný účel plnenia potrieb všeobecného záujmu, ktoré nemajú priemyselný alebo obchodný charakter a cieľom jej činnosti je uspokojovanie potrieb, kde za takéto potreby môžeme pokladať napr. uspokojovanie potrieb v oblasti ochrany životného prostredia, vzdelávania, zdravotníctva a pod.
- Podmienka č. 2 – právnická osoba spĺňa aspoň jednu z podmienok uvedených v § 7 ods. 2 písm. a) až c) zákona o verejnom obstarávaní:
 - a) je dotovaná úplne alebo z väčšej časti verejným obstarávateľom,
 - b) je kontrolovaná verejným obstarávateľom

- c) viac ako polovica jej riadiaceho orgánu (napr. predstavenstvo akciovej spoločnosti) alebo jej kontrolného orgánu (napr. dozorná rada akciovej spoločnosti) je volená verejným obstarávateľom.

1.2.2 Obstarávateľ

Podľa zákona o verejnom obstarávaní č. 343/2015 Z. z. je ďalším subjektom obstarávateľ z vybraného odvetvia. V tomto prípade ide o subjekty ktoré vykonávajú činnosti v odvetví:

- energetiky a tepelnej energetiky,
- vodného hospodárstva,
- dopravy,
- poštových služieb,
- využívania geograficky vymedzeného územia.

Osoby (ako verejný obstarávateľ tak aj obstarávateľ) vykonávajúce činnosti vo vybranom odvetví sú povinné postupovať podľa zákona.

Obstarávateľom je taktiež právnická osoba, ktorá sa realizuje v niektorej zo spomenutých činností a zároveň túto činnosť vykonáva na základe osobitných práv alebo má na túto osobu verejný obstarávateľ či už priamy alebo nepriamy rozhodujúci vplyv, preto aby bola splnená táto podmienka vplyvu taktiež verejný obstarávateľ vlastní väčšiu časť akcií alebo väčšinový obchodný podiel, ovláda väčšinový podiel na hlasovacích právach alebo vymenúva viac ako polovicu členov správneho orgánu alebo iného výkonného alebo kontrolného orgánu.

1.2.3 Dotovaná osoba

Povinnosť používať zásady a postupy verejného obstarávania sa týka aj osôb, ktoré nie sú verejným obstarávateľom určený v zákone (napr. podnikateľ, občianske združenie a pod.) za predpokladu, že verejný obstarávateľ jej poskytol viac ako 50 % finančných prostriedkov na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác alebo na poskytnutie služieb, pokiaľ takýto subjekt získa finančné prostriedky na realizovanie konkrétnej činnosti od verejného obstarávateľa, napríklad prostredníctvom nenávratného finančného príspevku,

príspevku zo štrukturálnych fondov Európskej únie. Z hľadiska predpokladanej hodnoty zákazky (PHZ) a predmetu plnenia zákazky sú tieto osoby povinné:

- konať ako verejný obstarávateľ, ktorý im poskytol finančné prostriedky, ak je PHZ rovná alebo vyššia ako finančný limit určený pre tohto verejného obstarávateľa, tzn. postupmi pre zadávanie nadlimitnej zákazky (platí, že ak verejný obstarávateľ postupuje postupom zadania nadlimitnej zákazky, postupuje tak aj dotovaná osoba),
- za predpokladu, že PHZ je nižšia ako finančný limit určený v predošlom bode a zároveň rovná alebo vyššia ako
 - 100 000 eur, ak ide o zákazku na dodanie tovaru, okrem potravín a zákazku na poskytovanie služby, okrem sociálnej a inej osobitnej služby,
 - 250 000 eur, ak ide o zákazku na uskutočnenie stavebných prác,
 - 550 000 eur, ak ide o zákazku na poskytnutie sociálnej a inej osobitnej služby.
- postupovať postupmi pre zadávanie podlimitných zákaziek, a to v prípade tovarov a služieb, v závislosti od vyhotovenia bežnej dostupnosti – za predpokladu, že ide o bežne dostupný tovar alebo službu (okrem služby ktorej predmetom je intelektuálne plnenie), použije postup pomocou elektronického trhoviska, naopak ak ide o nie bežne dostupne tovary a služby a pri službách, ktorých predmetom plnenia je intelektuálne plnenie a pri stavebných prácach použije postup zadávania podlimitnej zákazky bez využitia elektronického trhoviska (ÚVO, 2019).

1.3 Základné princípy verejného obstarávania

Na základe ustanovení Európskeho súdneho dvora sú obstarávatelia a verejný obstarávateľ pri zadávaní zákaziek, koncesií alebo pri súťaži návrhov povinní rešpektovať a dodržiavať nasledovné základné princípy verejného obstarávania:

- princíp rovnakého zaobchádzania;
- princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov;
- princíp transparentnosti;

- princíp proporcionality;
- princíp hospodárnosti a efektívnosti (Zákon č. 343/2015 Z. z., § 10)

Princípy verejného obstarávania sú taktiež všeobecnými princípmi európskeho práva. Považujú sa za časť primárneho EÚ práva a majú rovnocenné postavenie ako zmluvy, pretože sú predchodcami zmlúv. Tieto princípy slúžia na vyplnenie legislatívnych medzier v tom zmysle, že ich možno použiť ako prostriedky na výklad právnych predpisov (Caranta, Sanchez-Graells, 2021).

1.3.1 Princíp rovnakého zaobchádzania

Hlavná podstata tohto princípu hovorí o rovnosti zaobchádzania s uchádzačmi tzn., že obstarávatelia sú povinní voči všetkým záujemcom resp. uchádzačom konať rovnako a ani jeden zo subjektov na strane ponuky nesmie byť žiadnym spôsobom zvýhodňovaný ale znevýhodňovaný. V tomto prípade je neprípustné aby obstarávatelia vyhodnocovali ponuky voči záujemcom rôznym spôsobom (Bednárová et al. 2020).

Cieľom zásady rovnosti resp. rovnakého zaobchádzania je pomáhať rozvoju zdravej a účinnej hospodárskej súťaže medzi podnikmi, ktoré sa zúčastňujú na verejnom obstarávaní. Tento princíp prikazuje, aby všetci uchádzači mali totožné možnosti pri zostavovaní znenia svojich ponúk, preto je veľmi dôležité, aby tieto ponuky podliehali rovnakým podmienkam pre každý zo súťažiacich podnikov (Kováčiková, 2019).

Účelom princípu rovnakého zaobchádzania je stráženie neutrality pri posudzovaní predkladaných žiadosti alebo ponúk. Pre ideálne aplikovanie tohto princípu je nutné poznať cieľ, ku ktorému má konanie obstarávateľov postupovať. Za predpokladu, že k tomuto cieľu vedie viacero možných ciest, verejný obstarávateľ a obstarávateľ sú povinní sa prikloniť k tej najmenej obmedzujúcej pre hospodárske subjekty (Bednárová et al. 2020).

1.3.2 Princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov

Princíp nediskriminácie vo verejnom obstarávaní súvisí s princípom rovnakého zaobchádzania tzn., že každé nerovnaké zaobchádzanie je zároveň diskriminačné. Tento princíp zakazuje zvýhodňovanie určitého uchádzača resp. záujemcu. Vo verejnom obstarávaní je preto neprípustné:

- opísanie konkrétneho technologického postupu výroby predmetu zákazky, opis jeho vlastností, spôsobom, ktorý poukazuje na nejaký patent alebo mimoriadnu vlastnosť, ktorá môže byť typická len pre určitého výrobcu;
- stanovenie takých podmienok účasti, ktoré zásadným spôsobom nesúvisia s predmetom zákazky;
- určenie kratšej časovej lehoty na vyžiadanie súťažných dokumentov ako lehoty na predkladanie ponúk a tým zároveň neumožnenie prístupu uchádzačov k súťažným podkladom počas celej lehoty, v priebehu ktorej sú oprávnení predkladať ponuky (Bednárová et al. 2020)

1.3.3 Princíp transparentnosti

Tento princíp vyžaduje od verejných obstarávateľov a obstarávateľov aby konali transparentným spôsobom, to znamená, že postupy obstarávania sa vykonávajú takým spôsobom, aby uchádzači vedeli, aké požiadavky musia splniť aby sa mohli uchádzať o zákazku. Na druhej strane existuje opatrenie, ktoré zaručí, že verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ dodržal pravidlá. Dôvodom potreby transparentnosti je oboznámenie všetkých záujemcov a uchádzačov s predmetom zákazky ako aj s podmienkami účasti, pričom je dôležité aby tieto podmienky boli popísané jasne a všetci uchádzači boli schopní pochopiť ich presný význam (Caranta, Sanchez-Graells, 2021).

Smernice Európskej únie o verejnom obstarávaní pripisujú významnú úlohu transparentnosti, pretože ju považujú za zásadnú pre odstraňovanie deformácie a diskriminácie na relevantných trhoch. Európska únia preto vyžaduje, aby sa výzvy na predkladanie ponúk s očakávanou hodnotou zákazky zverejňovali. Ďalším dôležitým prvkom transparentnosti je zverejňovanie konečného výsledku verejného obstarávania (Bovis, 2012).

1.3.4 Princíp proporcionality

Princíp proporcionality sa v Európskej únii nevyskytuje iba vo verejnom obstarávaní ale vo všetkých oblastiach práva. Jeho základom je, že štát pri uplatňovaní opatrení súvisiacich so zúžením súťaže pri verejnom obstarávaní, nemôže prekročiť rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie štátom chráneného legitímneho cieľa (Kováčiková, 2019).

V prípade, že sa v ponuke objaví určitá nejasnosť a tá sa môže jednoducho objasniť a následne eliminovať, princíp proporcionality ukladá verejnému obstarávateľovi a obstarávateľovi povinnosť žiadať uchádzača alebo záujemcu o vysvetlenie jeho ponuky a nedovolí uchádzača z verejného obstarávania okamžite vylúčiť (ÚVO, Metodika zadávania zákaziek, 2019).

1.3.5 Princíp hospodárnosti a efektívnosti

Účelom tohto princípu je zabezpečiť dosiahnutie výberu takého uchádzača, ktorý dokáže za vynaložené prostriedky dodať najlepšie plnenie. Hospodárne a efektívne verejné obstarávanie sa snaží zabezpečiť čo najvyšší počet predložených ponúk, a tým sa uskutoční čo najširšia hospodárska súťaž, v ktorej musí byť dosiahnutá finančná ako aj časová primeranosť a to z pohľadu obstarávateľov ale aj záujemcov resp. uchádzačov (Kováčiková, 2019).

Z tohto princípu vychádza, že vzhľadom na rozsah prostriedkov, ktoré sú vynakladané prostredníctvom verejného obstarávania je nevyhnutné aby sa nimi neplytvalo a taktiež aby zúčastnené strany dbali na ich hospodárne a efektívne využívanie

1.4 Finančné limity vo verejnom obstarávaní

Zákon o verejnom obstarávaní č. 343/2015 Z. z. určuje Úrad pre verejné obstarávanie ako splnomocnený orgán pre vydávanie všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorými sa ustanovia finančné limity vo verejnom obstarávaní.

1.4.1 Nadlimitná zákazka

Pojem nadlimitná zákazka sa vo verejnom obstarávaní prideluje takej zákazke, ktorej predpokladaná hodnota sa rovná alebo je vyššia ako finančný limit, ktorý je stanovený všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydáva Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO, 2021).

Tabuľka 1 Nadlimitná zákazka

Nadlimitná zákazka - civilná		
	Verejný obstarávateľ	Obstarávateľ
Tovar Služba	$\geq 140\ 000$ eur $\geq 215\ 000$ eur (limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)	$\geq 431\ 000$ eur
Služba (uvedená v prílohe č.1 zákona)	$\geq 750\ 000$ eur	$\geq 1\ 000\ 000$ eur
Stavebné práce	$\geq 5\ 382\ 000$ eur	$\geq 5\ 382\ 000$ eur
Potraviny	$\geq 140\ 000$ eur $\geq 215\ 000$ eur (limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)	/
Nadlimitná zákazka - v oblasti obrany a bezpečnosti		
	Verejný obstarávateľ/ Obstarávateľ	
Tovar Služba	$\geq 441\ 000$ eur	
Stavebné práce	$\geq 5\ 382\ 000$ eur	

Zdroj: ÚVO 2021, vlastné spracovanie

1.4.2 Podlimitná zákazka

Podlimitnou zákazkou je zákazka zadávaná verejným obstarávateľom, ktorej predpokladaná hodnota je v priebehu kalendárneho roka alebo počas platnosti zmluvy, ak sa zmluva uzatvára na dlhšie obdobie ako jeden kalendárny rok nižšia ako finančný limit nadlimitnej zákazky (UVO, 2021).

Tabuľka 2 Podlimitná zákazka

Podlimitná zákazka - civilná	
	Verejný obstarávateľ
Tovar Služba	≥ 100 000 eur < 140 000 eur ≥ 180 000 eur < 215 000 eur (limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)
Služba (uvedená v prílohe č.1 zákona)	≥ 400 000 eur < 750 000 eur
Stavebné práce	≥ 300 000 eur < 5 382 000 eur
Podlimitná zákazka - v oblasti obrany a bezpečnosti	
	Verejný obstarávateľ/obstarávateľ
Tovar Služba	≥ 300 000 eur < 431 000 eur
Stavebné práce	≥ 800 000 eur < 5 382 000 eur

Zdroj: ÚVO 2021, vlastné spracovanie

1.4.3 Zákazka s nízkou hodnotou

Pod zákazkou s nízkou hodnotou rozumieme takú, ktorej hodnota je nižšia ako finančný limit podlimitnej zákazky a zároveň rovnaká alebo vyššia ako 10 000 eur. Zákazka na dodanie tovaru, ktorým sú potraviny je nižšia ako finančný limit pre nadlimitnú zákazku a zároveň rovnaká alebo vyššia ako 10 000 eur a to v priebehu kalendárneho roka alebo počas platnosti zmluvy, ak sa zmluva uzatvára na dlhšie ako jeden kalendárny rok (UVO, 2021).

Tabuľka 3 Zákazka s nízkou hodnotou

Zákazka s nízkou hodnotou - civilná	
Tovar Služba (okrem potravín)	$\geq 10\,000$ eur < $100\,000$ eur
Služba (uvedená v prílohe č. 1 zákona)	$\geq 10\,000$ eur < $400\,000$ eur
Stavebné práce	$\geq 10\,000$ eur < $300\,000$ eur
Potraviny	$\geq 10\,000$ eur < finančný limit stanovený pre nadlimitnú zákazku (limit sa určí, podľa druhu verejného obstarávateľa)

Zdroj: ÚVO 2021, vlastné spracovanie

1.5 Novela zákona o verejnom obstarávaní

Vláda Slovenskej republiky v roku 2022 schválila novelu zákona o verejnom obstarávaní ktorá je účinná od 1. Apríla 2022, v tejto novele došlo k viacerým doplneniam a zmenám zákona č. 343/2015.

Základnými ustanoveniami v zákone č. 395/2021 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov + doplnenie zmien vyplývajúcich zo zákona č. 64/2022 Z. z. sú:

Zákazky s nízkou hodnotou resp. zákazky malého rozsahu – verejné nákupy budú zo zákona vyňaté do $10\,000$ eur na rozdiel od predošlého ustanovenia kedy boli verejné nákupy vyňaté do $5\,000$ eur.

Dotované osoby musia v prípade prijatia verejných finančných prostriedkov od verejného obstarávateľa (viac ako 50%), dodržiavať pravidlá verejného obstarávania iba v prípade, že ide o nadlimitnú zákazku na uskutočňovanie stavebných prác, alebo o nadlimitnú zákazku na poskytnutie služieb, ktoré sú spojené s uskutočňovaním stavebných prác.

Verejný obstarávateľ resp. obstarávateľ má možnosť zamedziť záujemcom alebo uchádzačom účasť vo verejnom obstarávaní alebo ich priamo vyradiť za predpokladu, že majú sídlo v treťom štáte a SR alebo EÚ s ním nemá uzavretú medzinárodnú zmluvu

zaručujúcu rovnaký a účinný prístup k verejnému obstarávaniu v treťom štáte pre hospodárske subjekty so sídlom v SR.

Zverejňovanie súhrnných správ o zmluvách s cenami nad 10 000 eur (do súčasnosti sa súhrnné správy zverejňovali pri každej zmluve s cenou vyššou ako 1 000 eur), ktoré uzavreli verejný obstarávateľ resp. obstarávateľ za obdobie kalendárneho polroka (do súčasnosti bolo stanovené obdobie na kalendárny štvrt'rok).

Zavedenie elektronickej platformy ako informačného systému verejnej správy, ktorý je určený na zabezpečenie zadávania zákaziek na dodávku tovaru, na uskutočňovanie stavebných prác, na poskytovanie služieb, evidenciu zákaziek ako aj na zabezpečenie všetkých činností s tým spojených. Do roku 2023 obstarávatelia nie sú povinní používať elektronicke platformy, za predpokladu, že na činnosti, ktoré by mali byť uskutočnené pomocou platformy použije elektronicke prostriedok. Úrad zapíše elektronicke prostriedok do zoznamu elektronickech prostriedkov na žiadosť prevádzkovateľa elektronickeho prostriedku do 30 dní odo dňa doručenia úplného návrhu na zápis do zoznamu elektronickech prostriedkov. Spravovanie tejto elektronicke platformy má na starosti Úrad vlády SR.

V súvislosti s posudzovaním ponúk záujemcov s rôznym daňovým statusom sa jasne uvádza, že kritériá určuje a vyhodnocuje verejný obstarávateľ resp. obstarávateľ, ktorý má vyhodnocovať ponuky tak, aby boli, výhodné predovšetkým pre neho. Preto sa určí a posúdi ekonomicky najvýhodnejšia ponuka z pohľadu VO/O. Dĺžka záruky už nebude jedným zo zakázaných kritérií hodnotenia ponúk.

Zjednodušenie a optimalizovanie procesov verejného obstarávania prostredníctvom vytvorenia centrálnej obstarávacej organizácie Úradom vlády SR → za účelom centralizovaných činností pre verejných obstarávateľov. Vláda ustanovuje nariadením zoznam nákupov - sortiment tovarov, služieb a prác, ktoré obstarávatelia budú povinní poskytnúť prostredníctvom tohto centrálneho nákupného orgánu.

Jasné stanovenie povinnosti pred začiatkom elektronickej aukcie vyhodnotiť splnenie podmienok účasti a zväžiť dôvody vylúčenia. Cieľom ustanovenia je zamedzenie účasti v elektronickej aukcii uchádzačom, ktorí nespĺnili podmienky.

Skrátenie lehoty na podávanie ponúk (z 12 na 9 pracovných dní a z 20 na 14 pracovných dní).

Členovia komisie s oprávnením hodnotiť ponuky musia mať odborné vzdelanie alebo odbornú prax, ktorá napomáha vyhodnoteniu ponuky (členom komisie na vyhodnotenie ponúk nemusí byť výlučne ten, kto má vzdelanie alebo odbornú prax zodpovedajúcu predmetu zákazky). Komisia je kompetentná prijať závery z hodnotenia ponúk nadpolovičnou väčšinou členov komisie s právom hodnotiť ponuky.

Na výbere resp. voľbe predsedu ÚVO dochádza k posilneniu transparentnosti a z tohto dôvodu vláda zriadi výberovú komisiu tak, aby člena výberovej komisie mohol stanoviť aj prezident SR a aby členmi tejto komisie boli aj:

- predseda alebo podpredseda Najvyššieho kontrolného úradu SR,
- generálny prokurátor alebo námestník generálneho prokurátora,
- predseda alebo podpredseda Protimonopolného úradu SR,
- zástupcovia verejných obstarávateľov a obstarávateľov,
- zástupca mimovládnych neziskových organizácií (ktorý pôsobí v oblasti verejných financií, verejného obstarávania alebo ochrany hospodárskej súťaže),
- odborník v oblasti verejného obstarávania,
- odborník v oblasti právnej vedy.

Zákaz uzavretia zmluvy s uchádzačom, ktorého konečným užívateľom výhod je vymedzený verejný funkcionár alebo ak je konečným užívateľom jeho subdodávateľ a verejný funkcionár.

Odstraňuje sa výslovné obmedzenie uchádzačov umiestnených v poradí s ktorými môže verejný obstarávateľ a obstarávateľ v prípade neposkytnutia riadnej spolupráce na uzavretie zmluvy alebo nedodržania osobitných zmluvných podmienok následne uzavrieť zmluvu. Súčasne navrhovaná úprava zdôrazňuje povinnosť verejného obstarávateľa a obstarávateľa pred uzavretím zmluvy s ďalším uchádzačom v poradí postupovať podľa zákona a oznámiť „nového“ úspešného uchádzača.

2 Multi – kritéria vo verejnom obstarávaní

Mimović a Krstić (2016) píšú, že rozhodnutia o verejnom obstarávaní si často vyžadujú súčasné použitie stanovených kritérií. Pri hodnotení ponúk je možné využiť multikritériálnu analýzu (MCA), pričom váha kritérií je nastavená s ohľadom na priority obstarávateľov, ktorí realizujú verejné obstarávanie (najnižšia cena, najkratšia doba realizácie, skúsenosti s podobnými projektmi a pod.) . Keďže proces rozhodovania podľa viacerých kritérií využíva súbor kritérií, z ktorých každé sa môže meniť, možno teda použiť relatívny význam metód MCA na určenie dôležitosti kritérií použitých na výber najlepšej ponuky.

Problémom verejného obstarávania je výber konkrétneho dodávateľa je to problém, ktorý okrem typických cieľov súkromného sektora (t. j. získať správny tovar/služby od správneho zdroja, za správnu cenu, na najvyššej úrovni služieb a s prihliadnutím na požiadavky noriem a vplyv na životné prostredie) vyžaduje aj dodržiavanie princípov nediskriminácie, voľnej súťaže a transparentnosti zadávacích konaní. Preto je dôležité vybrať vhodnú techniku multi kritériálneho rozhodovania pre konkrétny kontext verejného obstarávania (Dotoli, Epicoco a Falagario, 2020).

Jedným z najdôležitejších segmentov hodnotenia tendra vo verejnom obstarávaní je výber kritérií zadávania zákazky, teda kritériá hodnotenia, ako aj modely hodnotenia majú zásadný význam, aby zákazník získal čo najlepší výsledok z akvizície, to je to, čo optimálne spĺňa identifikované potreby. Aby bol dodávateľ schopný ponúknuť a dodať to, čo obstarávateľ požaduje, obstarávateľ musí v súťažných podkladoch jasne formulovať svoje prania a potreby. Kupujúci musia špecifikovať, čo tvorí pridanú hodnotu pre nákup alebo čo to povedie k výberu jednej ponuky pred druhou. Odberatelia zastupujú svoje želania modelmi hodnotenia v súťažných podkladoch. Podľa smernice EÚ patria v procese obstarávania kritériá používané na hodnotenie ekonomickej a finančnej spôsobilosti, ako aj hodnotenie odbornej a technickej spôsobilosti k takzvaným kritériám pre kvalitatívny výber a vo všeobecnosti ich nemožno použiť pri etape zadávania zmlúv (Mimović a Krstić, 2016).

2.1 Multi – kritériálne rozhodovacie metódy

Mohammadnazari (2022) tvrdí, že techniky multi - kritériálneho rozhodovania (MCDM) sú matematické nástroje, ktoré pomáhajú osobám s rozhodovacou právomocou (DM) vyhodnotiť a zoradiť potenciálne možnosti pre viaceré protichodné kritériá vo veľmi

zložitých situáciách. MCDM sú jednou z najlepších a najpraktickejších metód spomedzi existujúcich metód výberu a hodnotenia projektov. V technikách MCDM sa základný problém DM týka toho, ako by sa malo urobiť konečné rozhodnutie. V mnohých prípadoch je tento problém nastolený opačne: to znamená predpokladať, že bolo prijaté rozhodnutie, nájsť rozumný základ pre rozhodnutie a zhodnotiť preferencie DM.

Výber projektu je zložitá úloha pre mnohé spoločnosti, ktoré sa rozhodnú riešiť ju pomocou analytickejších a spoľahlivejších prístupov. Je zrejmé, že MCDM techniky sú užitočnými nástrojmi na klasifikáciu alternatív a výber vhodnej z nich prostredníctvom ich analýzy podľa rôznych kritérií. Hodnotenie projektu je ďalším procesom MCDM, ktorý si vyžaduje zohľadnenie rôznych faktorov. V súčasnosti sú prístupy MCDM vnímané ako vhodné metódy na hodnotenie všetkých aspektov problémov s rozhodovaním a na získanie uspokojivého výsledku pre osoby s rozhodovacou právomocou (Mohammadnazari, 2022).

Vzhľadom na veľké množstvo dostupných techník, je výber, ktorú MCDM techniku použiť veľmi náročná úloha. Vo všeobecnosti výber závisí od viacerých faktorov, ako je požadované úsilie, požadovaná úroveň presnosti, výpočtový čas, zručnosti a znalosti, preferencia a predpoklad rozhodnutia tvorcovia atď. Problém je ďalej v skutočnosti, že rôzne metódy MCDM často prinášajú rôzne výsledky riešenia a že niektoré metódy môžu byť silne citlivé k malým odchýlkam vo vstupných údajoch. Okrem toho v prípade PP správny výber techniky MCDM je ešte viac komplikovaný kvôli nutnosti dodržiavať zásady nediskriminácie, voľnej hospodárskej súťaže a transparentnosti postupov udeľovania (Dotoli, Epicoco a Falagario, 2020).

Multi – kritériálne metódy väčšina autorov rozdeľuje do štyroch základných skupín ktorými sú:

- Metódy párového porovnania,
- Dištančné (kompromisné) metódy,
- Metódy hodnotenia (zhody),
- Iné metódy.

Dotoli, Epicoco a Falagario (2020) popisujú skupiny metód nasledovne:

Metódy párového porovnania – tieto metódy sa spoliehajú na porovnávanie alternatív v pároch s cieľom posúdiť, ktorá z nich je preferovaná na základe zvolených hodnotiacich

kritérií. Patria sem techniky AHP (proces analytickej hierarchie) a ANP (analytický sieťový proces), ktoré sú veľmi populárne metódy v tejto kategórii.

Dištančné (kompromisné) metódy – patria sem často používané metódy ako napr. VIKOR (multikriteriálna optimalizácia a kompromisné riešenie) a TOPSIS (technika preferencie objednávky podľa podobnosti s ideálnym riešením), ktoré spočívajú vo výpočte „blížosti“ alebo „vzdialenosti“ a definovaného ideálneho najlepšieho a najhoršieho riešenia alebo referenčných bodov.

Metódy hodnotenia (zhody) – pri metódach hodnotenia resp. zhody výstup nebýva hodnotou, skôr je to pomer prevyšujúceho hodnotenia na ich súbore (t. j. alternatíva prevyšuje inú alternatívu, ak podľa preferencií osoby s rozhodovacou právomocou existujú dostatočné argumenty na to, aby bolo možné konštatovať, že je to minimálne dobré ako druhá alternatíva a neexistuje žiadny silný argument na vyjadrenie opaku. Do tejto skupiny patria techniky ako MAUT (teória užitočnosti viacerých atribútov), PROMETHEE (preferenčná hodnotiaci metóda pre obohatenie hodnotení) a ELECTRE (ELimination Et Choice Translating REality).

Iné metódy – táto skupina zahŕňa všetky ostatné metódy, ktoré nepatria do predchádzajúcich skupín, patrí sem napr. DEA (Data Envelopment Analysis), ktorá sa bežne používa na benchmarking v prevádzkovom manažmente a pri problémoch s výberom dodávateľa. Ďalšou metódou v tejto skupine je DEMATEL (DEcision MAKing Trial and Evaluation Laboratory), je efektívnou metódou na identifikáciu príčinne – dôsledkových vzťahov v komplexných systémoch, a poslednou technikou v tejto skupine je OWA (Ordered Weighted Averaging), ktorá je schopná vysporiadať sa s konštruktívnou účasťou viacerých zainteresovaných strán na rozhodovaní.

Z každej zo spomenutých skupín vyberieme najpoužívanejšie metódy, ktoré popíšeme na základe pohľadu rôznych autorov.

2.1.1 AHP metóda

Podľa Dotoliho, Epicoca a Falagara (2020) AHP je metóda MCDM na odvodenie dôležitosti pomerových škál alternatív z párového porovnávania kritérií a alternatív pomocou prístupu váženého súčtu. Klasický postup AHP vyžaduje niekoľko krokov, ktoré je potrebné iteratívne (opakovane) vyriešiť. Keďže v sektore verejného obstarávania majú

byť váhy kritérií a podkritérií predbežne uvedené vo výzve na predkladanie návrhov, klasický postup AHP je možné modifikovať nasledovne:

- Najprv sa komplexný, neštruktúrovaný problém rozdelí na jednotlivé časti podľa hierarchického návrhu, s hlavným cieľom na vrchole hierarchie (t. j. výber najlepšieho uchádzača v tendri), kritériá (a podkritériá) na úrovniach (a podúrovniach) a alternatívy rozhodovania (uchádzači) v spodnej časti konštrukcie. Hlavnými kritériami sú zvyčajne cena a kvalita. Zatiaľ čo v tradičnom vyhlásení AHP môže mať množstvo rozhodovacích úrovní, vo verejnom obstarávaní môže nadmerný počet úrovní viesť k mimoriadnemu analytickému úsiliu pri hodnotení údajov a môže viesť k ťažkostiam pri analýze výsledkov. Je tiež dôležité vytvoriť model, v ktorom sa identifikujú skutočne relevantné kritériá a alternatívy, čím sa zabezpečí úplnosť a zabráni sa nadbytočnosti. Na rozdiel od bežných optimalizačných metód, ktoré si nevyhnutne vyžadujú dostupnosť skutočných opatrení, v AHP sa hodnotiace kritériá môžu vzťahovať na hmatateľné merania (ako je cena), ako aj nehmotné vlastnosti (t. j. subjektívne názory, ako sú preferencie a odhady rozhodujúcich osôb).
- Následne sa určia párové porovnávacie matice relatívnej dôležitosti každej položky. Na tento účel sa každý prvok na vyššej úrovni používa na porovnanie prvkov na úrovni bezprostredne pod ňou, potom sa postupuje nadol podľa princípu hierarchického zloženia. Skóre získané z porovnaní na každej úrovni sa teda používa na váženie položiek na úrovni nižšie. Avšak vzhľadom na klasický AHP, v sektore verejného obstarávania sú váhy kritérií stanovené už v tendri. Preto je už známa dôležitosť každého kritéria vzhľadom na celkový cieľ a ako také sa párové porovnanie vzťahuje na prioritu každej alternatívy pri dosahovaní každého kritéria.

2.1.2 TOPSIS metóda

Podľa Mohammadnazariho (2022) bola metóda TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) prvýkrát navrhnutá Hwangom a Yoonom. Na výber optimálnej možnosti sa používajú vzdialenosti alternatív k pozitívnym a negatívnym ideálnym riešeniam. Prístup TOPSIS počíta index podobnosti s kladno-ideálnym riešením a index vzdialenosti od záporo-ideálneho riešenia. Alternatíva, ktorej hodnota sa najviac približuje kladno-ideálnemu riešeniu, sa na záver etáp vyberie ako najlepšia alternatíva. Technika TOPSIS je založená na predpoklade, že každá charakteristika má monotónne

stúpajúcu alebo klesajúcu užitočnosť. To uľahčuje hľadanie najlepších a najhorších možných možností.

TOPSIS je podľa Velasquéza a Hestera (2013) prístup k identifikácii alternatívy, ktorá je najbližšie k ideálnemu riešeniu a najďalej k negatívne ideálnemu riešeniu vo viacrozmernom výpočtovom priestore. Má množstvo výhod. Má jednoduchý proces. Je ľahko ovládateľný a programovateľný. Počet krokov zostáva rovnaký bez ohľadu na počet atribútov. Nevýhodou je, že jeho použitie euklidovskej vzdialenosti nezohľadňuje koreláciu atribútov. Je ťažké vážiť atribúty a udržiavať konzistentnosť úsudku, najmä s ďalšími atribútmi. TOPSIS sa používa v oblasti riadenia dodávateľského reťazca a logistiky, dizajnu, inžinierskych a výrobných systémov, obchodu a marketingu.

Panda a Jagadev (2018) tvrdia, že všeobecná myšlienka TOPSIS je veľmi jednoduchá, ktorá meria vzdialenosť všetkých alternatív od dvoch ideálnych bodov.

Základnými výhodami TOPSIS sú:

- metóda zameraná na preferenciu a výber osoby s rozhodovacou právomocou,
- jednoduché číselné vyjadrenie, ktoré znamená ideálnu množinu hodnôt atribútov,
- približne jednoduchý výpočet a programovacie kroky,
- jasné rozlíšenie všetkých alternatív,
- jednoduché rozhodovanie
- použiteľné na kvalitatívne aj kvantitatívne údaje,
- flexibilné pri definovaní výberového súboru.

Základnými nevýhodami TOPSIS sú:

- predbežným problémom metódy je operácia normalizovanej rozhodovacej matice, kde osoba s rozhodovacou právomocou priraduje náhodnú skalárnu hodnotu na základe svojej preferencie k rôznym alternatívam a zodpovedajúcim kritériám. Táto reprezentácia vytvára zmätok pri výpočte dominancie medzi alternatívami,
- ďalšou nevýhodou metódy je určenie rizika osoby s rozhodovacou právomocou pri udeľovaní rôzneho vstupného hodnotenia,
- TOPSIS nie je rozhodujúci v otázke zmeny poradia pri pridávaní novej alternatívy.

2.1.3 PROMETHEE metóda

Mohammadnazari (2022) tvrdí, že metóda PROMETHEE je jednou z najznámejších a najrozšírenejších stratégií hodnotenia pre porovnávanie alternatív pre každé samostatné kritérium. V PROMETHEE I sa čiastočné hodnotenie dosiahne výpočtom pozitívnych a negatívnych tokov víťazných hodnotení, ktoré nie vždy poskytujú rovnaké hodnotenia. PROMETHEE II bol vybraný na hodnotenie, pretože osoba s rozhodovacou právomocou vždy potrebuje úplné hodnotenie. Tento prístup začína formuláciou možností a súboru kritérií, ktoré sa potom transformujú do rozhodovacej matice. Navrhuje šesť foriem preferenčných funkcií na vyjadrenie dôležitosti relatívneho rozdielu medzi alternatívami pre dané kritérium, ako aj váhy na vyjadrenie relatívnej relevantnosti kritéria.

Velasquez a Hester (2013) píšú o metóde PROMETHEE, že je podobná ELECTRE v tom, že má tiež niekoľko iterácií a je to tiež metóda outrankingu. Bola vyvinutá a prezentovaná rodina metód outrankingu PROMETHEE, vrátane PROMETHEE I pre čiastočné hodnotenie alternatív a PROMETHEE II pre kompletne hodnotenie alternatív. prvýkrát v roku 1982. O niekoľko rokov neskôr vzniklo niekoľko verzií metód PROMETHEE, ako napríklad PROMETHEE III na klasifikáciu na základe intervalu, PROMETHEE IV na úplné alebo čiastočné hodnotenie alternatív, keď je súbor životaschopných riešení súvislý, PROMETHEE V na klasifikáciu problémy s obmedzeniami segmentácie, PROMETHEE VI pre reprezentáciu ľudského mozgu.

Akram a Shumaiza (2021) definujú výhody a nevýhody metódy PROMETHEE nasledovne.

Výhody:

- rôzne verzie techniky PROMETHEE poskytujú nielen jadrové riešenie rozhodovacieho problému (PROMETHEE I), ale poskytujú aj klasifikáciu uskutočniteľných akcií alebo alternatív (PROMETHEE II),
- zvyčajná funkcia preferencie kritéria sa použila na vyhodnotenie preferencií alternatív na základe všetkých kritérií, ktoré zjednodušujú výpočty numerických problémov a pracujú na vzorci čím viac tým lepšie.

Nevýhody:

- váhy kritérií možno vypočítať použitím vhodnej metódy na minimalizáciu osobného výberu alebo záujmu rozhodovacích expertov,

- v tomto prístupe bola prijatá iba zvyčajná preferenčná funkcia kritéria, ktorú možno nahradiť kombináciou rôznych typov preferenčných funkcií na kontrolu vplyvu preferenčných funkcií na čisté výsledky.

2.1.4 ELECTRE metóda

Electre je prístup MCDM, ktorý umožňuje manipuláciu s kvantitatívnymi aj kvalitatívnymi diskretnými kritériami, ako aj zoradovanie možností počas rozhodovacieho procesu. Dominantné vzťahy medzi alternatívami sú stredobodom tejto stratégie. Tento prístup prevyšovania hodnotenia využíva párovú porovnávaciu maticu medzi možnosťami. Bolo vyvinutých niekoľko variantov ELECTRE na použitie pri rôznych rozhodovacích okolnostiach. Jednou z primárnych silných stránok ELECTRE je, že sa berú do úvahy kvantitatívne aj kvalitatívne kritériá (Mohammadnazari, 2022).

Electre spolu s mnohými iteráciami, je metóda prevyšujúca hodnotenie založená na analýze zhody. Jeho hlavnou výhodou je, že berie do úvahy neistotu a vágnosť. Jednou nevýhodou je, že jeho proces a výsledky možno len ťažko vysvetliť laicky. Ďalej, vzhľadom na spôsob, akým sú preferencie začlenené, nie sú zobrazené kritériá s najnižšou výkonnosťou. Metóda outrankingu spôsobuje, že silné a slabé stránky alternatív nie sú priamo identifikované, ani sa neoverujú výsledky a dopady. ELECTRE sa používa v oblasti energetiky, ekonomiky, životného prostredia, vodného hospodárstva a dopravy. Rovnako ako iné metódy berie do úvahy aj neistotu a vágnosť, ktoré mnohé zo spomínaných aplikácií zrejme potrebujú (Velasquéz a Hester, 2013).

Mohammadnazari (2022) rozdeľuje výhody a nevýhody metódy electre takto:

Výhody:

- rozhodovanie založené na ľahostajnosti a preferenčných prahoch,
- schopný riešiť problém kompenzácie indexu,
- uplatniteľné, ak existujú neporovnateľné alternatívy.

Nevýhody:

- vyžaduje sa veľa parametrov,
- výpočtové procesy sú zložité,
- je ťažké určiť preferované alternatívy.

2.1.5 DEA metóda

DEA používa techniku lineárneho programovania na meranie relatívnej účinnosti alternatív, hodnotí účinnosť alternatív voči sebe navzájom. Má to množstvo výhod a je schopná spracovania viacerých vstupov a výstupov. Účinnosť možno analyzovať a kvantifikovať. Môže odhaliť vzťahy, ktoré môžu byť skryté a ostatné metódy ich nedokážu odhaliť. DEA sa používa všade tam, kde je potrebné porovnávať efektívnosť. Je vhodná a bežne sa používa v hospodárstve, zdravotníctve, verejnoprospešných službách, bezpečnosti na cestách, poľnohospodárstve, maloobchodné a obchodné problémy (Velasquéz a Hester, 2013)

Podľa Dotoliho, Epicoca a Falagaria (2020) DEA metóda v posledných rokoch klesá, no je stále jednou z najčastejšie používaných matematických metód v tejto oblasti. Táto metóda sa považuje za užitočný nástroj na preskúmanie efektívnosti poskytovateľov vládnych služieb

Velasquéz a Hester (2013) definujú výhody a nevýhody metódy DEA ako väčšina autorov.

Výhody:

- schopný manipulovať s viacerými vstupmi a výstupmi;
- efektívnosť možno analyzovať a kvantifikovať.

Nevýhody:

- nezaobrá sa nepresnými údajmi;
- predpokladá, že všetky vstupy a výstupy sú presne známe.

3 Cieľ a metodika práce

V tejto časti práce sme zadefinovali hlavný cieľ a jeho čiastkové ciele. Následne sme v krátkosti priblížili skúmanú oblasť, v krátkosti sme uvideli zdroje pre získavanie údajov a nakoniec sme definovali metódy skúmania použité v tejto práci.

3.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom tejto diplomovej práce je posúdenie vplyvu parametrov verejného obstarávania na jeho výkonnosť. V tejto práci sme sa zamerali na parametre týkajúce sa SR a verejného obstarávania v nej.

Na očakávané dosiahnutie hlavného cieľa je potrebné určiť aj čiastkové ciele, ktorými sú:

- Priblížiť skúmanú oblasť, na základe domácej ale aj zahraničnej literatúry. Skúmanou oblasťou je v našom prípade verejné obstarávanie a jeho metódy, formy resp. princípy a následne kritéria verejného obstarávania.
- Ďalším čiastkovým cieľom je zhromažďovanie údajov a kritérií potrebných na analýzu parametrov. Hlavným zdrojom údajov a kritérií, z ktorého sme čerpali potrebné informácie sú Úrad verejného obstarávania a výskumné ústavy EÚ.
- Čiastkovým cieľom je aj skonvertovanie štruktúrovaných údajov do správneho typu a formátu, aby všetky údaje rovnakého typu mali rovnakú štruktúru a boli ľahko spracovateľné v ďalších krokoch.
- Ďalší čiastkový cieľ je pochopenie toho, aké údaje sú publikované v zdroji a ktoré z nich sú dôležité na dosiahnutie cieľov. Pochopenie aspektov fungovania každého údaja.
- Následným čiastkovým cieľom je analyzovanie a porovnávanie získaných údajov a kritérií na základe vedeckých metód.
- Posledným čiastkovým cieľom je opis, charakteristika a posúdenie výsledkov analýz, ktoré sme získali.

3.2 Metodika práce a metódy skúmania

V tejto kapitole si stručne charakterizujeme objekt skúmania, metodiku práce a základné metódy skúmania, ktoré sme použili pri písaní tejto diplomovej práce.

3.2.1 Objekt skúmania

V práci sme sa zamerali na analýzu parametrov výberových konaní resp. tendrov vo verejnom obstarávaní v SR. V tejto krajine upravuje predpisy o verejnom obstarávaní zákon č. 343/2015 Z. z. a novely zákona č. 395/2021 Z. z. a 64/2022 Z. z., ktoré menia dopĺňajú zákon z roku 2015. Hlavným cieľom novelizácie je transparentnosť.

Zásada transparentnosti si vyžaduje jasný proces výberu dodávateľov. Preto musia úradníci poverení obstarávaním použiť jeden zo štandardných postupov predpokladaných a schválených smernicami. V súlade s princípom zákonne zaväzuje obstarávateľov otvorene zverejňovať všetky relevantné súťažné podklady. Princíp transparentnosti je vynikajúcim príkladom ďalekosiahlych právnych účinkov regulácie EÚ v praxi (Rhode, 2019).

Na základe dostupnosti údajov a dát sme sa zamerali na spätne najbližšie dostupné obdobie a analyzovali sme výberové konania a ich parametre na Slovensku v rokoch 2018 – 2020, v ktorých sa uskutočnilo najviac výberových konaní resp. tendrov od roku 2015.

3.2.2 Získavanie údajov

V prvej časti, tzn. v teoretickej časti práce sme čerpali poznatky zo zákona a z domácej ale aj zahraničnej literatúry od rôznych autorov. Po definovaní riešenej oblasti sme v praktickej časti využili údaje zo zákona a hlavne z výskumných ústavov EÚ, ktoré sú zamerané na verejné obstarávanie a výberové konania. Keď sa prepoja všetky údaje popisujúce jedno reálne verejné obstarávanie, vytvorí sa konečný obraz tendra, ktorý obsahuje všetky známe informácie o životnom cykle obstarávania. Na základe získaných údajov sme vytvorili výslednú databázu ohľadom výberových konaní, ktorú sme následne analyzovali.

3.2.3 Metódy skúmania

Na základe skúmanej oblasti a získavania údajov boli použité metódy na skúmanie spracovanie a následné vyhodnocovanie výsledkov. V tejto práci sme použili metódy ako analýza, porovnávanie, syntéza, indukcia a dedukcia.

Analýza je vedecká metóda, ktorú sme použili v tejto práci na vyčlenenie resp. čistenie a predbežné spracovanie, pri ktorom sú záznamy štandardizované, napríklad odstránením nežiaducich znakov, rozšírením skratiek alebo opravou pravopisných chýb. Následne sme túto metódu použili pri členení kritérií vo výberovom konaní a vyčlenili sme v databáze hlavné faktory ako sú napr. veľkosť tendra, typ dodávky alebo predpokladaná a ponuková cena.

Porovnávanie je taktiež vedeckou metódou, ktorú sme využili na porovnanie resp. zistenie rôznych faktov v skúmaných rokoch 2018 – 2020. Porovnávanie zhôd naprieč formátmi údajov pomocou mier podobnosti zodpovedajúcich povahe každej dimenzie. Túto metódu je dôležité využiť na porovnávanie vzájomne súvisiacich javov, ale je dôležité aby sa okrem zhodných znakov zisťovali aj existujúce odlišnosti.

Syntéza je metóda, ktorá predstavuje spojenie viacerých častí do jedného celku. Pri tejto analýze sledujeme súvislosti a vzťahy medzi určitými zložkami. Na základe tejto analýzy sme zisťovali spojenie resp. súvislosti v daných skúmaných rokoch.

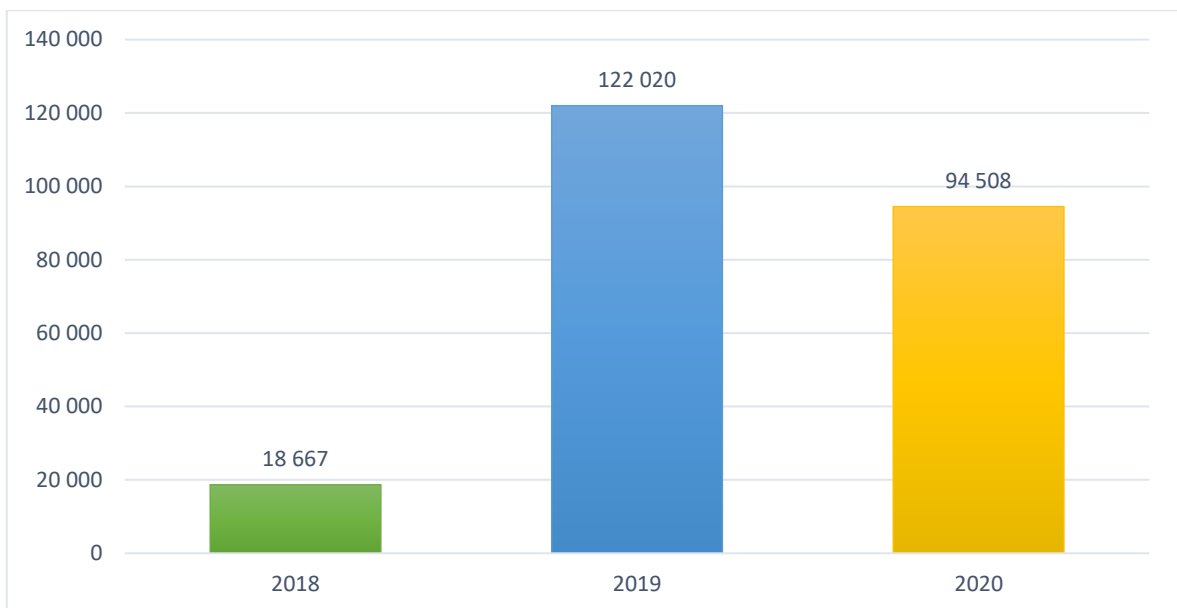
Metóda indukcie je používaná na vytvorenie určitých vedeckých záverov na základe získania dát. Táto metóda je myšlienkovým postupom, kedy na základe zistených skutočností získava všeobecné skutočnosti. Metóda dedukcie na rozdiel od indukcie vychádza zo všeobecných predpokladov a aplikuje ich na jednotlivé všeobecné alebo čiastkové závery.

4 Výsledky práce

V tejto časti diplomovej práce sme na základe dostupnosti údajov analyzovali a porovnávali oblasť verejného obstarávania v rokoch 2018 – 2020. V tejto oblasti sme vykonali analýzu a porovnanie predmetov zákazky rozčlenených do jednotlivých skupín, hodnôt zákaziek, limitov jednotlivých zákaziek, typov subjektov verejného obstarávania, celkovej a priemernej úspory, dotácií z Európskej únie a počtu zadávateľov a dodávateľov podľa miest SR.

V skúmanej oblasti sa v jednotlivých rokoch v Slovenskej republike uskutočnil rôzny počet výberových konaní, v roku 2018 to bolo iba 18 667 tendrov, v roku 2019 sa tento počet vyšplhal o viac ako 100 000 a dosahoval najvyšší počet výberových konaní za posledných 10 rokov. Následne v poslednom roku sa počet tendrov resp. výberových konaní uskutočnilo 94 508, čo znamená druhý najvyšší počet tendrov za poslednú dekádu.

Graf 1 Počet výberových konaní

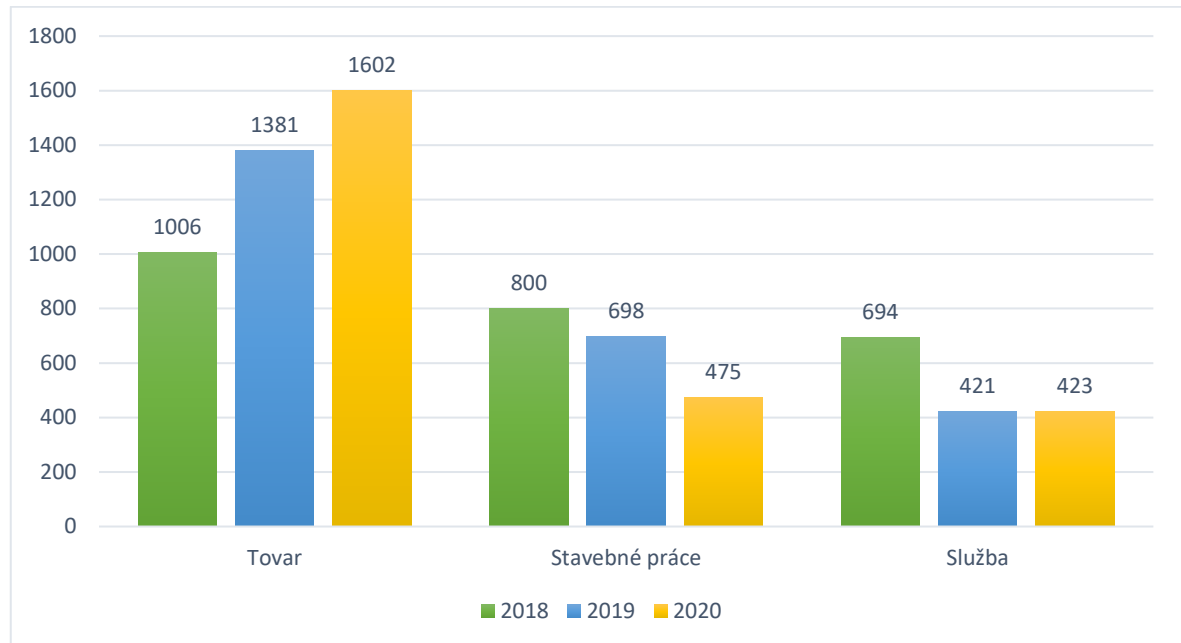
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.sk

Na základe celkového počtu výberových konaní ktoré sa uskutočnili v SR za roky 2018 – 2020 sme vytvorili v každom roku vzorku 2 500 tendrov z ktorých sme uskutočnili analýzu a porovnávanie jednotlivých oblastí súvisiacich s verejným obstarávaním.

4.1 Predmet zákazky

V tejto podkapitole sme analyzovali predmet zákazky a rozdelili sme ho do troch skupín, ktorými sú tovar (ktorý sa uvádza bez potravín, ktoré majú osobitnú skupinu, no v našom prípade sú v tovare zarátané aj potraviny), stavebné práce a služby.

Graf 2 Predmet zákazky

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

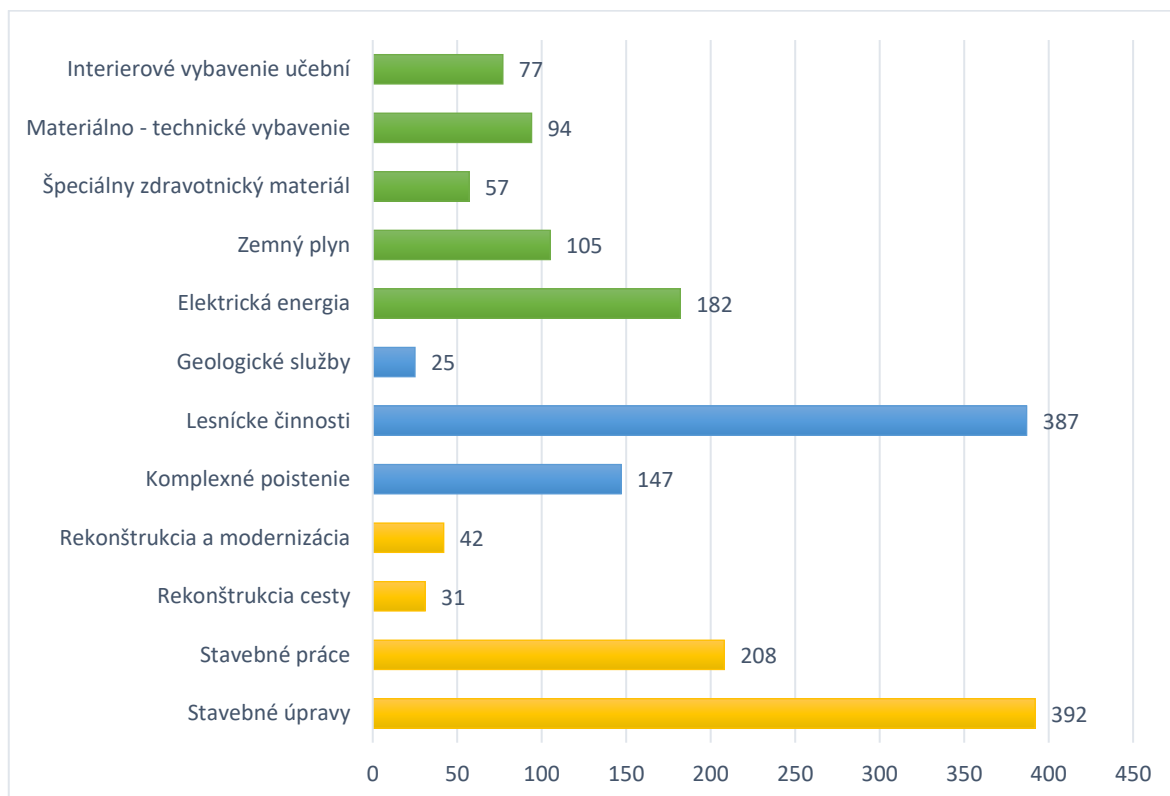
V grafe č. 2 môžeme vidieť, že najčastejším predmetom zákazky v každom skúmanom roku bol tovar, ktorého počet dodávok vzrástol od roku 2018 do roku 2020 o 596 dodávok. Do skupiny tovarov sú zaradené napr. dodávka elektrickej energie, dodávka zemného plynu, kancelárske vybavenie, farmaceutické výrobky, medicínske vybavenie, IT technológie, dodávka rôznych mechanizmov resp. strojov a pod.

Ďalšou najpočetnejšou skupinou predmetu zákazky sú stavebné práce, ktoré v skúmanom období klesali na úkor tovarov. V roku 2018 boli stavebné práce na hodnote 800, následne v ďalšom roku klesli na 698 dodávok a nakoniec v poslednom skúmanom roku klesli na 475 dodávok. Do tejto kategórie zaraďujeme stavebné práce súvisiace napr. s úpravami a výstavbou budov, mostov, cyklotrás, taktiež práce, ktoré súvisia s demoláciou a upratovaním stavieb ale aj s obnovou resp. rekonštrukciou vozoviek, železníc, obnovou kultúrnych pamiatok.

Treťou skupinou, ktorú sme analyzovali sú služby, ktoré majú najmenší podiel na dodávkach zákaziek. V roku 2018 bol počet dodávok najvyšší t. j. 694 a následne tak ako

stavebné práce, začali postupom rokov klesať na úkor tovarov a v roku 2020 bol počet dodávok 423 a skoro sa v tomto roku vyrovnali stavebným prácam. Do tejto skupiny zahrňame napr. lesnícke služby, ktoré sa týkajú napr. výsadby stromov, inventarizácie lesa, monitorovania lesa atď. Okrem toho patria do tejto skupiny aj tlačiarenské a distribučné služby, záhradnícke resp. služby týkajúce sa zelených plôch, poradenské a poisťovacie služby ale aj rôzne opravy a údržby.

Graf 3 Členenie predmetu zákazky 2018

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V predchádzajúcom grafe sme analyzovali predmet zákazky podľa troch skupín do ktorých patria zákazky analyzované v grafe č. 3, ktoré sa podľa skúmanej vzorky vyskytujú vo výberových konaniach resp. tendroch najčastejšie.

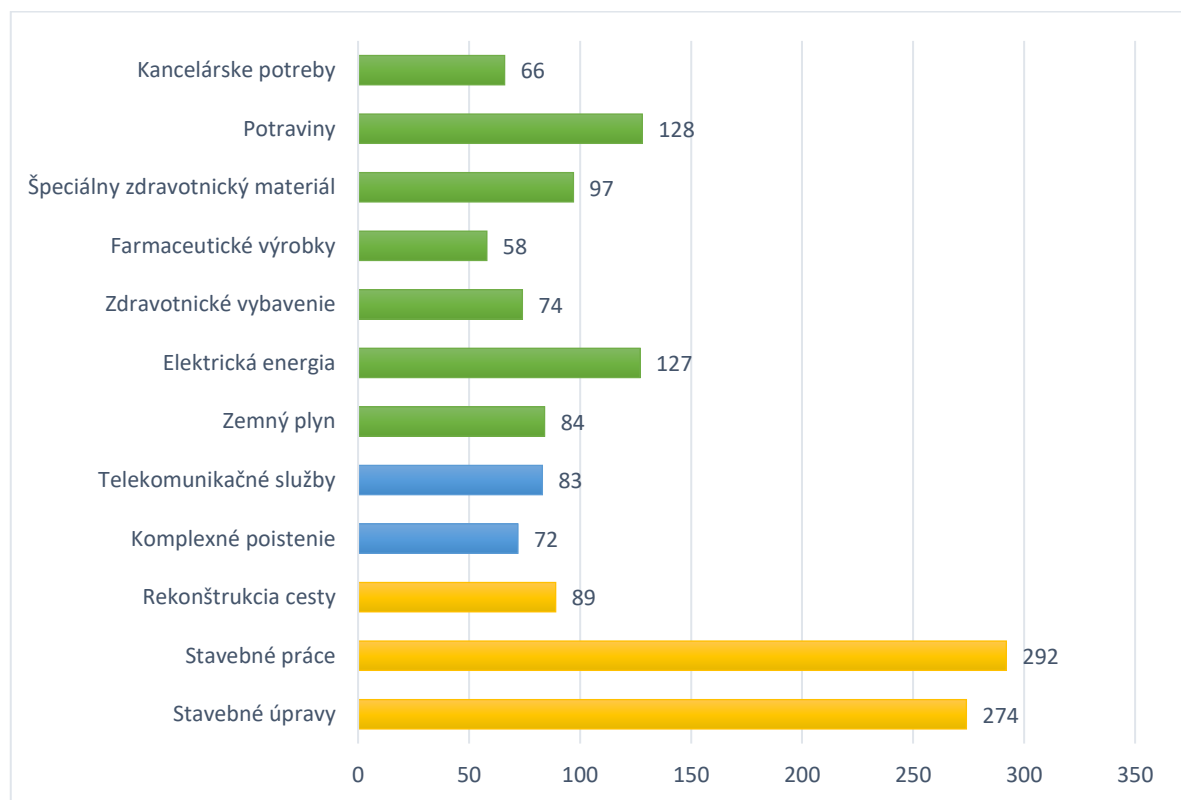
V tomto grafe môžeme vidieť, že najviac vyskytujúcou podskupinou stavebných prác sú s počtom dodávok 392 sú stavebné úpravy. Stavebné úpravy obsahujú demolácie, úpravy staveniska, vyčisťovanie staveniska, príprava staveniska, úprava terénu a pod. Ďalšími podskupinami stavebných prác, ktoré sa najčastejšie vyskytujú vo výberových konaniach sú okrem samotných stavebných prác aj rekonštrukcie a modernizácie a rekonštrukcie cesty.

Lesnícke činnosti sú s počtom dodávok 387 druhou najpočetnejšou podskupinou v tomto grafe a zaradujeme ich do skupiny služieb. Zo skupiny služieb bolo v roku 2018

často vo výberovom konaní aj poistenie do ktorého spadajú všetky poistenia ako napr. poistenie majetku, nákladu, motorových vozidiel ale aj poistenie proti vplyvom počasia alebo poistenie zodpovednosti. Geologické služby sú v tomto grafe s najmenším počtom dodávok, avšak je evidentné, že v našej skúmanej vzorke sa vyskytujú častejšie ako iné podskupiny.

V oblasti tovarov majú najväčší počet dodávok elektrická energia, zemný plyn, materiálo – technické vybavenie, interiérové vybavenie učební, špeciálny zdravotnícky materiál do ktorého patrí napr. vybavenie operačných sál. Následne sa v počte dodávok nachádza zdravotnícke vybavenie, kde zaraďujeme všetko základné vybavenie ako napr. balíky obvazov, náplasti, injekčné striekačky, lekárske ihly, chirurgické spony a pod.

Graf 4 Členenie predmetu zákazky 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

Predmetom zákazky s najväčším počtom dodávok v roku 2019 sú opäť ako v predchádzajúcom roku tovary, ako môžeme vidieť v tomto grafe č. 4 ktorý, je zložený z 12 podskupín, ktoré sa najčastejšie vyskytujú vo výberových konaniach resp. tendroch a v tomto skúmanom roku je 6 podskupín patriacich do tovarov.

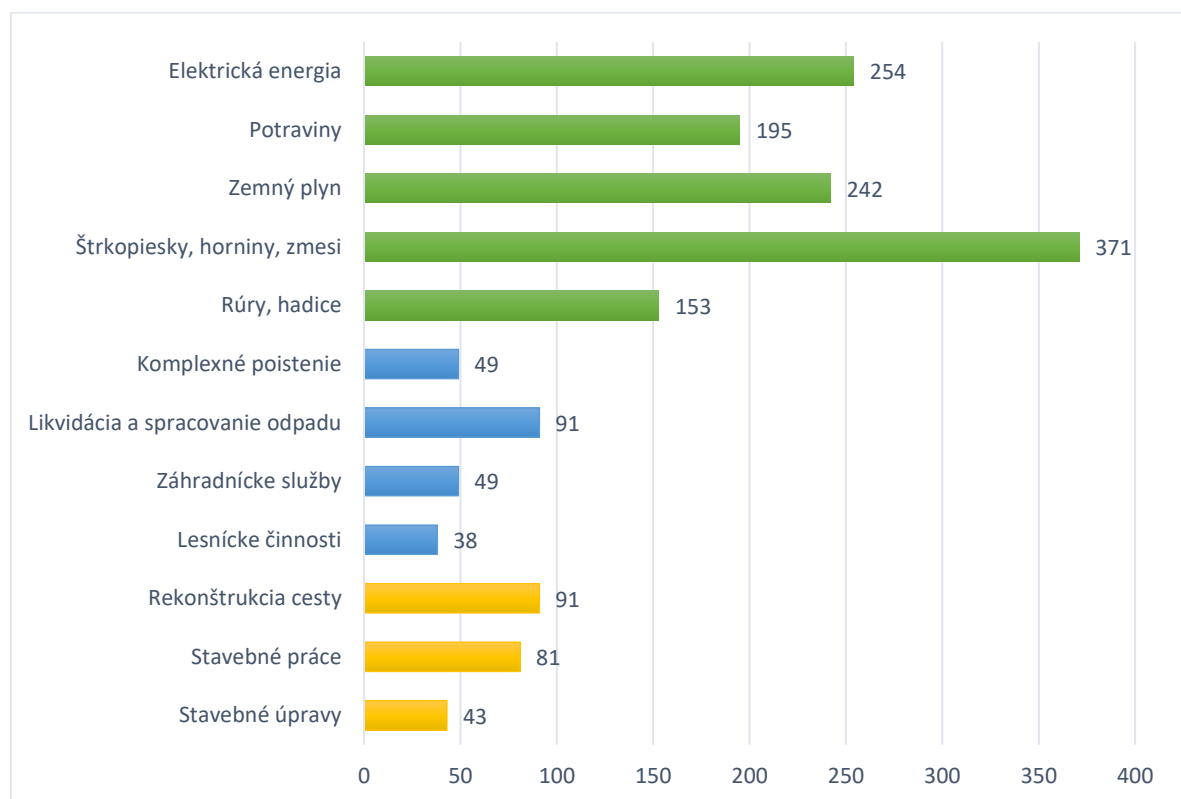
Z tovarov sú s najväčším počtom dodávok potraviny a iba o jednu dodávku menej má elektrická energia, nasledujú taktiež ako v predchádzajúcom roku špeciálny

zdravotnícky materiál, zemný plyn, zdravotnícke vybavenie, kancelárske potreby do ktorých môžeme zaradiť všetky potreby do kancelárie resp. pracovne okrem nábytku a technických zariadení. Taktiež v tejto skupine môžeme vidieť farmaceutické výrobky, ktoré obsahujú rôzne liečivá, vitamíny, minerálne doplnky, liečivá pre srdcovocievny systém atď.

Stavebné práce sa v tomto grafe rozdeľujú do troch podskupín, ktoré tvoria samotné stavebné práce s počtom dodávok 292, následne stavebné úpravy, ktoré na rozdiel od predchádzajúceho roka majú nižší počet dodávok ako stavebné práce. Poslednou podskupinou stavebných prác sú rekonštrukcie ciest. V roku 2019 sa v porovnaní s predchádzajúcim rokom nenachádza podskupina rekonštrukcia a modernizácia.

Skupinou s najmenším počtom dodávok sú služby, ktoré majú v tomto grafe zastúpenie iba dvoch podskupín, ktorými sú telekomunikačné služby obsahujúce napr. verejné telefónne služby, miestne a diaľkové telefónne služby alebo služby prevádzkovateľov telefónnych automatov. Ďalšou podskupinou je komplexné poistenie, ktoré v počte dodávok na rozdiel od roku 2018 kleslo, avšak vyskytovalo sa aj v roku 2019 medzi najčastejšími dodávkami služieb.

Graf 5 Členenie predmetu zákazky 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 5 môžeme vidieť že dodávky tovarov značne stúpili a do popredia sa s počtom 371 dodávok dostali štrkopiesky, horniny a zmesi, ktoré sa v predchádzajúcich dvoch skúmaných rokoch v grafoch nenachádzali. Do skupiny štrkopieskov, hornín a zmesi patria stavebné materiály ako makadam, drvina, kamenné zmesi, piesok a pod. Na druhom a treťom mieste sa vyskytujú elektrická energia s počtom dodávok 254 a zemný plyn s počtom 242 dodávok, tieto dve podskupiny mali veľkú početnosť dodávok aj v roku 2018 a 2019, avšak v tomto sledovanom roku sa počet dodávok rapídne zvýšil aj v jednom aj v druhom prípade. Následne sú ďalšími najpočetnejšími podskupinami tovarov, potraviny, rúry a hadice. Do podskupiny rúry a hadice patrí okrem samotných rúr a hadíc aj príslušenstvo ako sú spojky, redukcie, príruby a rôzne ďalšie príslušenstvo.

V oblasti služieb sa na rozdiel od predchádzajúceho roku vyskytuje viac podskupín, kde pribudla hlavne podskupina likvidácia a spracovanie odpadu s celkovým počtom 91 dodávok, táto podskupina sa v prvých dvoch rokoch skúmania v grafe nezobrazovala. Lesnícke činnosti v porovnaní s prvým skúmaným rokom kedy bol počet dodávok tejto služby 387, klesli o značnú časť, avšak v roku 2019 sa v grafe početnosti dodávok ani nezobrazovali.

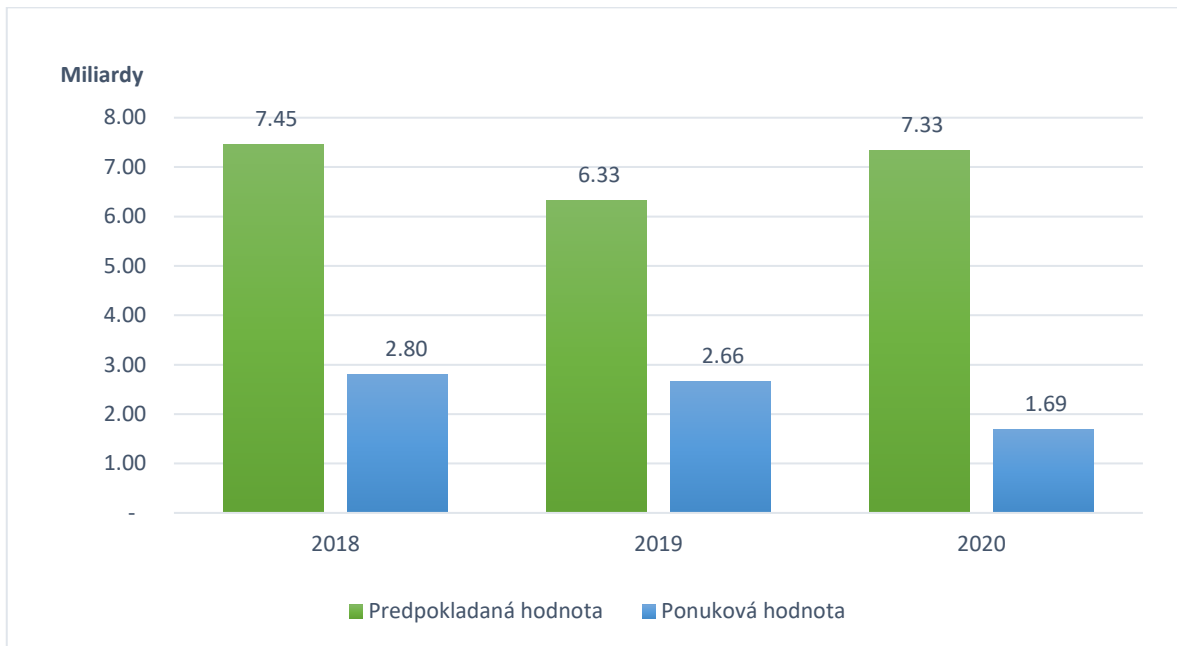
Najväčším poklesom sa prezentujú stavebné práce spolu so stavebnými úpravami a rekonštrukciami ciest. Súčet počtu dodávok týchto podskupín je nižší ako počet dodávok jednej podskupiny v predchádzajúcich rokoch. Stavebné úpravy boli v roku 2018 najpočetnejšou podskupinou stavebných prác, zatiaľ čo v roku 2020 klesli na počet 43 dodávok zákaziek a stali sa v tejto skupine najmenej početnou dodávkou prác.

4.2 Hodnota zákazky

Na celom svete každoročne v priemere vynaložia subjekty verejného sektora až 13 biliónov eur na verejné obstarávanie a výberové konania, v Európskej únii subjekty poskytnú v priemere viac ako 1,9 bilióna finančných prostriedkov.

V tejto podkapitole sme na základe vzorky 2 500 výberových konaní vypočítali celkové predpokladané hodnoty a celkové ponukové resp. v našom prípade výherné hodnoty v jednotlivých skúmaných rokoch.

Graf 6 Hodnota zákazky

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

Predpokladanú cenu musí verejný obstarávateľ stanoviť na základe určitých predpísaných pravidiel. Táto cena je vo väčšine prípadov stanovená na základe predchádzajúcich skúsenosti a zo zmlúv, ktoré boli naplnené v minulom období. Predpokladaná hodnota zákazky musí obsahovať všetko čo s ňou z ekonomického alebo technického hľadiska súvisí.

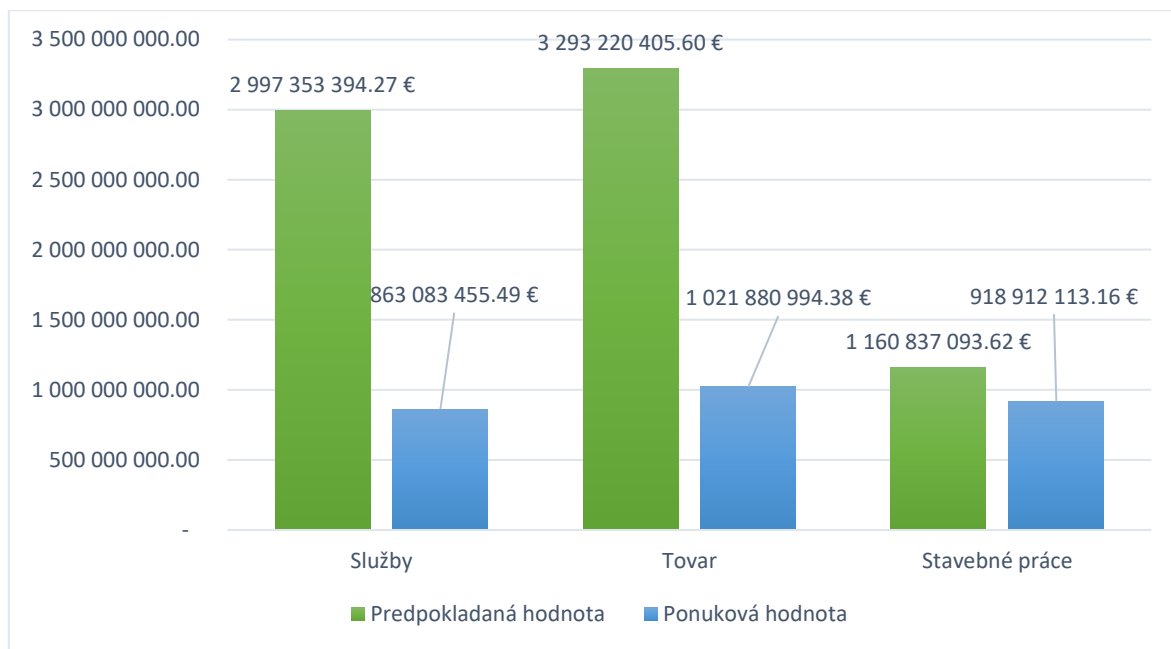
Podľa grafu č. 6 bola v roku 2018 predpokladaná hodnota najvyššia a dosahovala sumu 7,45 miliardy eur. V nasledujúcom skúmanom roku bola hodnota spomedzi všetkých troch rokov najnižšia, keď od roku 2018 klesla a činila 6,33 miliardy eur. V poslednom roku suma predpokladaných hodnôt opäť stúpila a vyšplhala sa na 7,33 miliárd eur.

Na základe výzvy verejného obstarávateľa, musí uchádzač o zákazku verejného obstarávania predložiť ponuku, v ktorej je zahrnutá aj ponuková cena. Následne verejný obstarávateľ vyberie spomedzi uchádzačov jedného s najvýhodnejšou ponukou v ktorej je zahrnutá aj výhodná ponuková cena.

V prvom skúmanom roku bol súčet všetkých ponukových hodnôt najvyšší a dosahoval 2,8 miliardy eur. V nasledujúcom roku hodnoty klesli, avšak stále bol súčet vyšší ako 2,5 miliardy eur. V roku 2020 suma ponukových hodnôt bola najnižšia spomedzi skúmaných rokov keď dosiahla iba 1,69 miliardy eur.

V prípade že ponuka sa nezhoduje s požiadavkami verejného obstarávateľa a ponuková cena uchádzača je vyššia ako predpokladaná cena zákazky, ktorá bola určená verejným obstarávateľom, môže takúto ponuku verejný obstarávateľ vyhodnotiť ako neprijateľnú a odmietnuť ju.

Graf 7 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2018

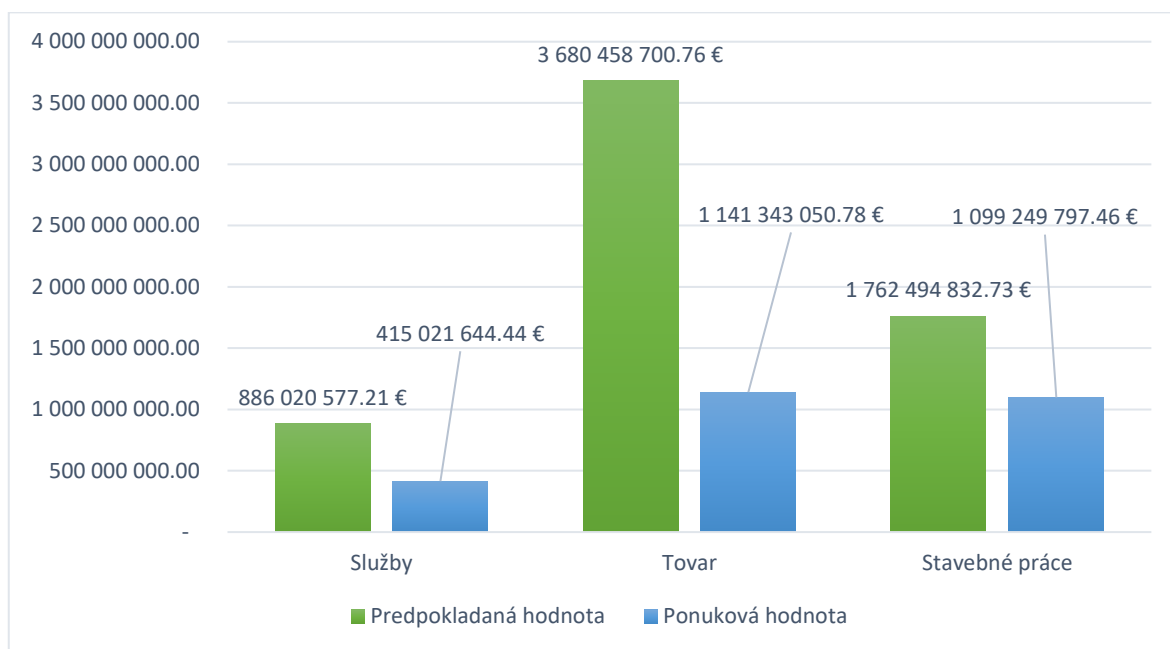
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 7 sú analyzované a porovnávané hodnoty zákazky podľa predmetu zákazky v roku 2018. Skúmané sú predpokladané celkové hodnoty a ponukové celkové hodnoty v oblasti služieb, tovarov a stavebných prác.

V roku 2018 bola najvyššia celková predpokladaná hodnota v oblasti tovarov, ktorá dosahovala viac ako 3,29 miliardy eur. Druhá najvyššia predpokladaná hodnota bola takmer 3 miliardy eur, ktorá bola v oblasti služieb. Najnižšou z celkových predpokladaných hodnôt bola suma 1,16 miliardy eur v oblasti stavebných prác.

Celková ponuková hodnota dosahovala v roku 2018 viac ako 1 miliardu iba v oblasti tovarov. V oblasti stavebných prác bola táto hodnota 918 miliónov eur a najnižšia predpokladaná hodnota v roku 2018 bola v oblasti služieb so sumou 863 miliónov. Najväčšie rozdiely medzi predpokladanými hodnotami a ponukovými hodnotami boli v oblasti tovarov a služieb, keď v oboch prípadoch bol rozdiel medzi hodnotami trikrát väčší.

Graf 8 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 8 sme analyzovali hodnoty zákazky podľa predmetu zákazky v skúmaných oblastiach za rok 2019. V tomto roku sa hodnoty výraznejšie odlišovali a boli medzi nimi oveľa väčšie rozdiely ako v predchádzajúcom skúmanom roku.

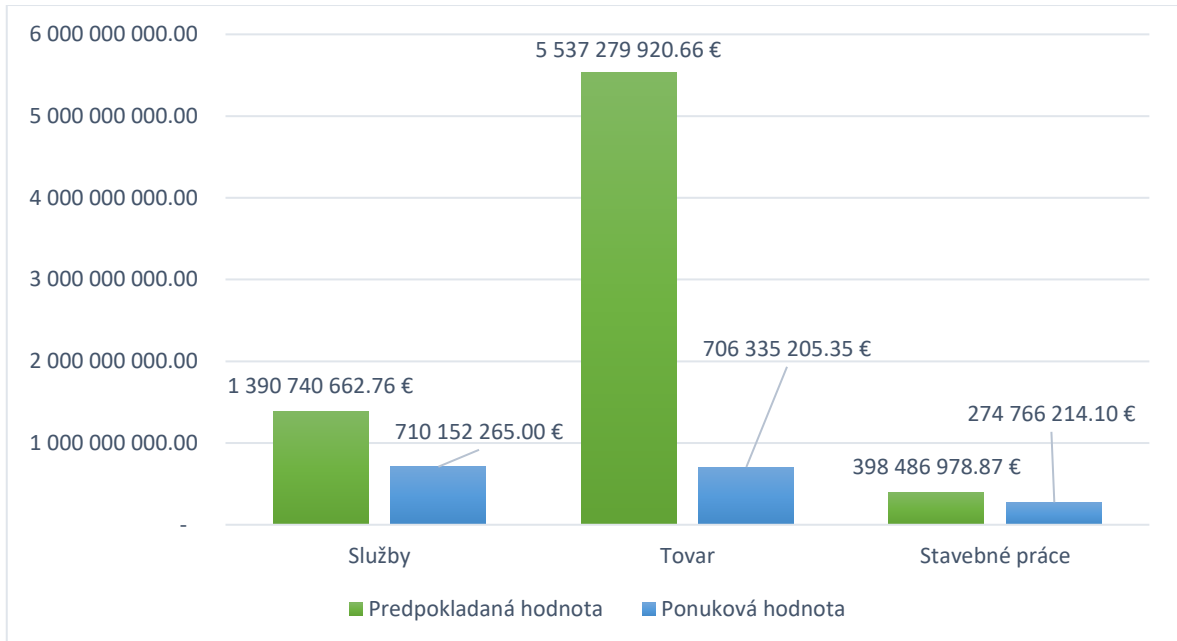
Najvyššia celková predpokladaná hodnota bola stanovená v oblasti tovarov tak ako tomu bolo v roku 2018, avšak v tomto roku dosahovala ešte vyššiu sumu, presnejšie viac ako 3,68 miliardy eur. V tomto roku si druhé miesto vymenili stavebné práce so službami, keď predpokladaná hodnota stavebných prác bola viac ako 1,7 miliardy eur a hodnota v oblasti služieb klesla oproti minulému skúmanému roku o znateľnú časť, keď sa dostala iba na 886 tisíc eur.

Ponuková resp. výherná hodnota služieb v tomto roku bola o viac ako polovicu nižšia od predpokladanej hodnoty a dosiahla sumu 415 miliónov eur. Druhou najnižšou ponukovou hodnotou je suma atakujúca hranicu 1,1 miliardy, ktorá bola ponúknutá v oblasti stavebných prác. V oblasti tovarov bola ponuková hodnota aj v tomto roku najvyššia, keď presiahla 1,1 miliardy eur.

Medzi predpokladanou celkovou hodnotou a ponukovou celkovou hodnotou bol najväčší rozdiel v oblasti tovarov, keď predpokladaná hodnota bola od ponukovej trikrát vyššia, rovnako tomu tak bolo aj v prvom skúmanom roku, avšak v tomto prípade táto

situácia nastala iba v oblasti tovarov, na rozdiel od predchádzajúceho roka, kedy tento stav nastal aj v oblasti služieb.

Graf 9 Hodnota zákazky podľa predmetu zákazky 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 9 sú vyobrazené hodnoty zákazky podľa predmetu zákazky z posledného skúmaného roku 2020.

V treťom roku po sebe je celková predpokladaná hodnota najvyššia v oblasti tovarov, v tomto roku je doposiaľ najvyššia zo všetkých skúmaných rokov so sumou viac ako 5,5 miliardy. Na úkor predpokladanej hodnoty tovarov klesla hodnota stavebných prác v porovnaní s predošlými rokmi najnižšie a neprekročila hranicu 400 miliónov eur. Predpokladaná hodnota v oblasti služieb sa v porovnaní s predošlým rokom zdvihla a takmer dosiahla hranicu 1,4 miliardy eur.

V roku 2020 celková ponuková hodnota bola najvyššia v oblasti služieb so sumou viac ako 710 miliónov eur, na druhom mieste bola hodnota tovarov so sumou viac ako 706 miliónov eur a posledná bola hodnota stavebných prác, ktorá nedosiahla ani hranicu 300 miliónov eur a spomedzi celkových ponukových hodnôt bola vo všetkých skúmaných rokoch najnižšia.

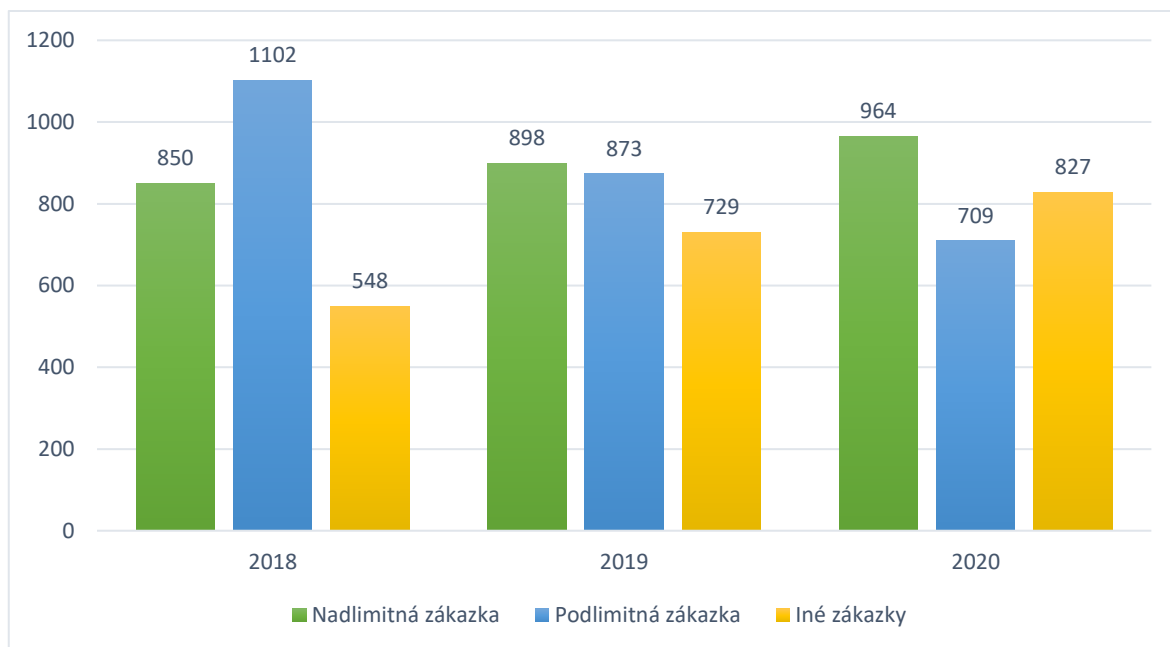
Najmenší rozdiel medzi predpokladanými a ponukovými hodnotami v tomto roku bol v oblasti stavebných prác. Najväčší rozdiel tvorili predpokladaná a ponuková hodnota

v oblasti tovarov taktiež ako v predošlých skúmaných rokoch. V tomto prípade bol však rozdiel najvyšší zo všetkých rokov, keď bola celková predpokladaná hodnota vyššia o viac ako 7 krát.

4.3 Limit zákazky

V nasledujúcej časti sme sa zamerali na analyzovanie a porovnávanie limitov zákaziek v jednotlivých skúmaných rokoch. Limity zákaziek sme podľa našej vzorky rozdelili na tri skupiny a to nadlimitné zákazky, podlimitné zákazky a iné zákazky do ktorých zaradíme zákazky s nízkou hodnotou a taktiež zákazky malého rozsahu.

Graf 10 Limit zákazky

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

Podľa grafu č. 10 sa v prvom skúmanom roku v oblasti verejného obstarávania najčastejšie uskutočňovali podlimitné zákazky, ktoré sa zrealizovali presne 1102 krát. Druhou skupinou, v tejto oblasti boli nadlimitné zákazky ktoré sa realizovali v 850 prípadoch. Na treťom mieste je skupina iných zákaziek, pričom v tejto oblasti do ktorých sme zaradili dva limity zákaziek sa častejšie uskutočňovali zákazky s nízkou hodnotou, čo znamená že zákazky malého rozsahu sa uskutočňovali najmenej.

V nasledujúcom analyzovanom roku 2019 sa počty na rozdiel od predchádzajúceho roku vyvážili a medzi limitmi bol najmenší rozdiel za celé skúmané obdobie. Napriek malým rozdielom sa najčastejšie realizovali nadlimitné zákazky s počtom 898. S malým rozdielom sa následne uskutočnilo 873 podlimitných zákaziek a rovnako ako v predchádzajúcom roku

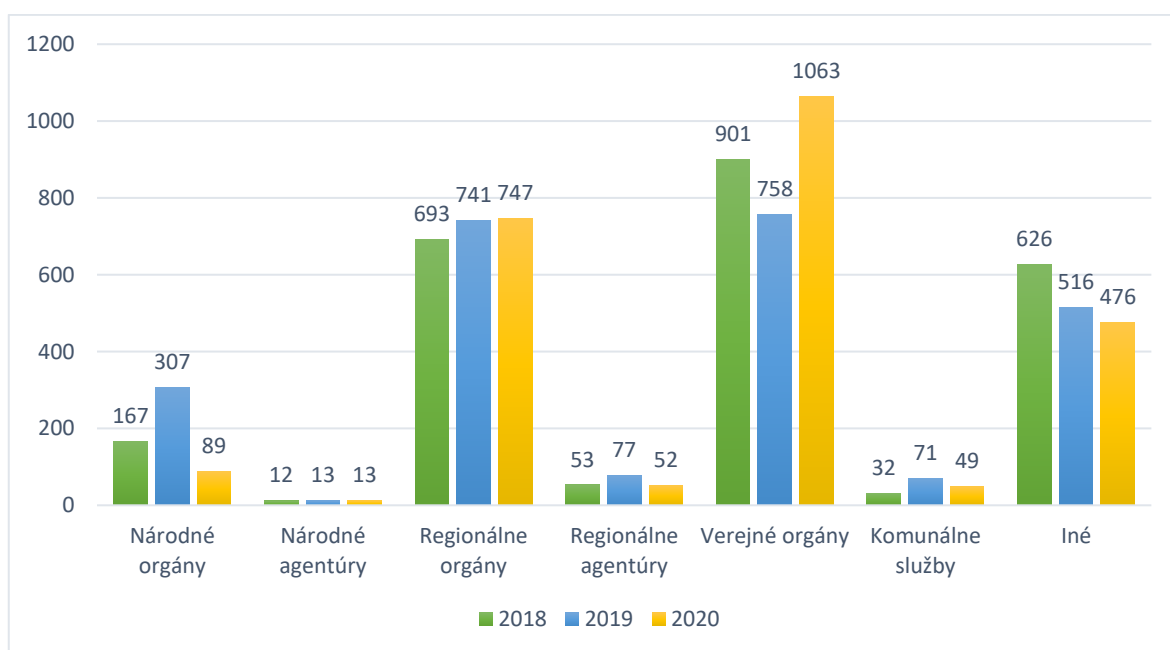
iné zákazky mali najmenšiu početnosť. V tomto prípade taktiež ako v roku 2018 sa z dvoch skupín častejšie realizovali zákazky s nízkou hodnotou.

V poslednom analyzovanom roku boli rozdiely medzi limitmi väčšie ako v roku 2019 a v tomto prípade taktiež častejšie uskutočňovanými zákazkami boli tie nadlimitné, ktoré boli zrealizované 964 krát. V tomto roku boli druhou skupinou iné zákazky a taktiež ako v predchádzajúcich dvoch rokoch sa v tejto skupine uskutočňovali viac zákazky s nízkou hodnotou v porovnaní so zákazkami malého rozsahu. Najmenej realizovanými zákazkami v roku 2020 boli podlimitné zákazky, ktoré sa uskutočnili v 709 prípadoch.

4.4 Typy subjektov

V tejto podkapitole sme na základe zvolenej vzorky vypočítali a následne vyselektovali typy subjektov, ktoré uskutočňovali verejné obstarávanie najčastejšie v sledovaných rokoch 2018 – 2020.

Graf 11 Typy subjektov

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentende.eu

V roku 2018 boli najčastejšími verejnými obstarávateľmi verejné orgány, ktoré nie sú štátnym útvarom a v tomto roku obstarali 901 zákaziek, na druhom mieste boli regionálne orgány, ktoré uskutočnili 693 verejných obstarávaní. Tretím obstarávateľom boli iné typy subjektov do ktorých zaraďujeme dotované osoby, hospodárske subjekty a pod. Národné orgány boli v roku 2018 menej častými verejnými obstarávateľmi, ktoré uskutočnili v danom roku 167 verejných obstarávaní. Najmenej obstarávaní uskutočnili regionálne

agentúry, ktoré ako verejný obstarávateľia uskutočnili 53 zákaziek, komunálne služby uskutočnili iba 32 zákaziek a nakoniec národné agentúry, ktoré v tomto roku uskutočnili iba 12 verejných obstarávaní, čo je najmenej vo všetkých skúmaných rokoch a vo všetkých skúmaných oblastiach.

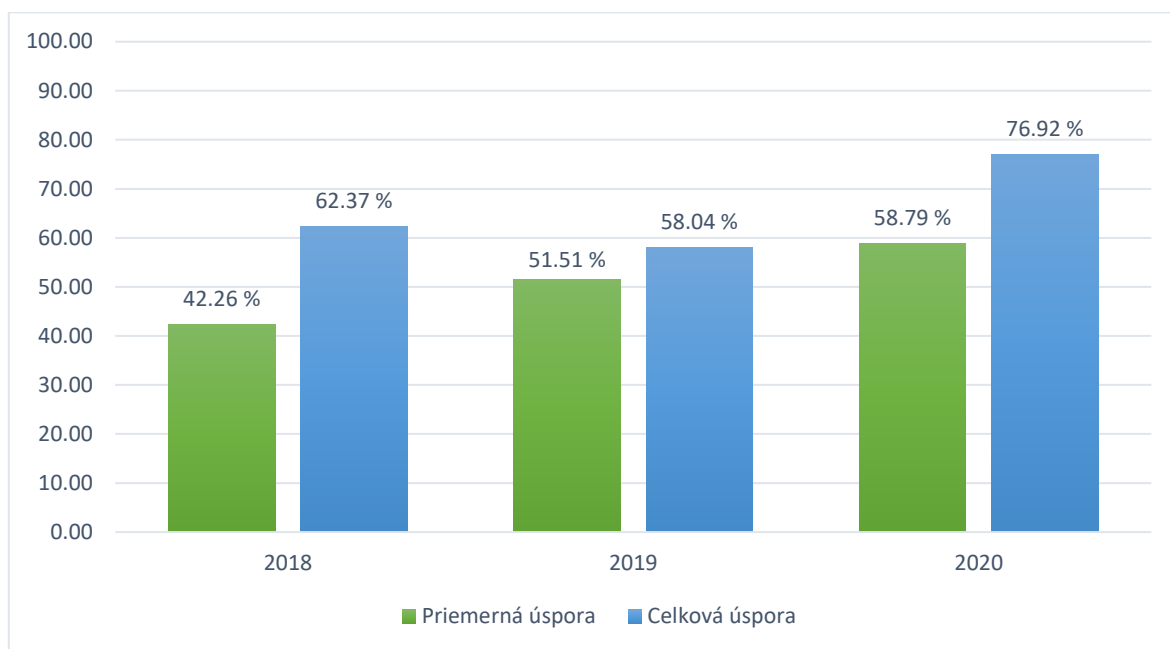
V nasledujúcom skúmanom roku boli najčastejšími verejnými obstarávateľmi zhodne ako v roku 2018 verejné orgány spolu s regionálnymi orgánmi, ktoré od seba delilo iba 17 uskutočnených obstarávaní. Taktiež ako v roku 2018 boli na treťom mieste iné subjekty s 516 zákazkami, za ktorými sa nachádzali národné orgány, ktoré na rozdiel od predchádzajúceho roka zvýšili počet verejných obstarávaní a celkovo zrealizovali 307 zákaziek. Regionálne agentúry aj v tomto roku boli menej častými obstarávateľmi, avšak oproti predchádzajúcemu roku navýšili počet zákaziek a presnejšie sa podieľali na obstarávaní 77. Komunálne služby zrealizovali iba o 6 zákaziek menej ako regionálne agentúry, no taktiež ako v predchádzajúcom roku sa umiestnili na predposlednom mieste. Posledné boli národné agentúry, ktoré zvýšili počet uskutočnených verejných obstarávaní iba o jednu zákazku, čo znamená že ich uskutočnili v roku 2019 iba 13.

Verejné orgány boli v roku 2020 suverénne najčastejším verejným obstarávateľom, keď uskutočnili verejné obstarávanie 1063 zákaziek. Za verejnými orgánmi nasledovali rovnako ako v predchádzajúcich dvoch rokoch regionálne orgány, ktoré zvýšili počet verejných obstarávaní z predchádzajú rokov a v poslednom roku uskutočnili 747 zákaziek. Iné subjekty taktiež ako v predchádzajúcich dvoch rokoch na treťom mieste, keď obstarali 476 zákaziek. Regionálne agentúry v roku 2020 zrealizovali 52 obstarávaní, keď klesli od predchádzajúceho roku o 25 obstarávaní. Komunálne služby boli so 49 zákazkami tesne za regionálnymi agentúrami. Posledné boli aj v tomto skúmanom roku národné agentúry, ktoré sa podľa výpočtov vo vzorke zúčastnili na verejnom obstarávaní ako verejný obstarávateľ 13 krát ako tomu bolo v roku 2019.

4.5 Úspora

V tejto časti sú znázornené priemerné a celkové úspory za sledované obdobie 2018 – 2020. Úspory sme vypočítali na základe dostupných údajov a výpočet sme vykonávali na zvolenej vzorke 2 500 výberových konaní. Výpočet sme realizovali na základe predpokladaných a ponukových v našom prípade aj výherných hodnôt, z čoho nám vyplýva priemerná ale aj celková úspora skúmaného obdobia.

Graf 12 Úspora

Zdroj: vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V prvom skúmanom roku je priemerná úspora 42,26% a je najnižšia spomedzi všetkých rokov, čo znamená, že verejní obstarávatelia v priemere usporili menej ako v rokoch 2019 a 2020, kedy sa hodnoty dostali nad hranicu 50% a v poslednom roku to bolo skoro na hranici 60%, kedy obstarávatelia usporili priemerne najviac.

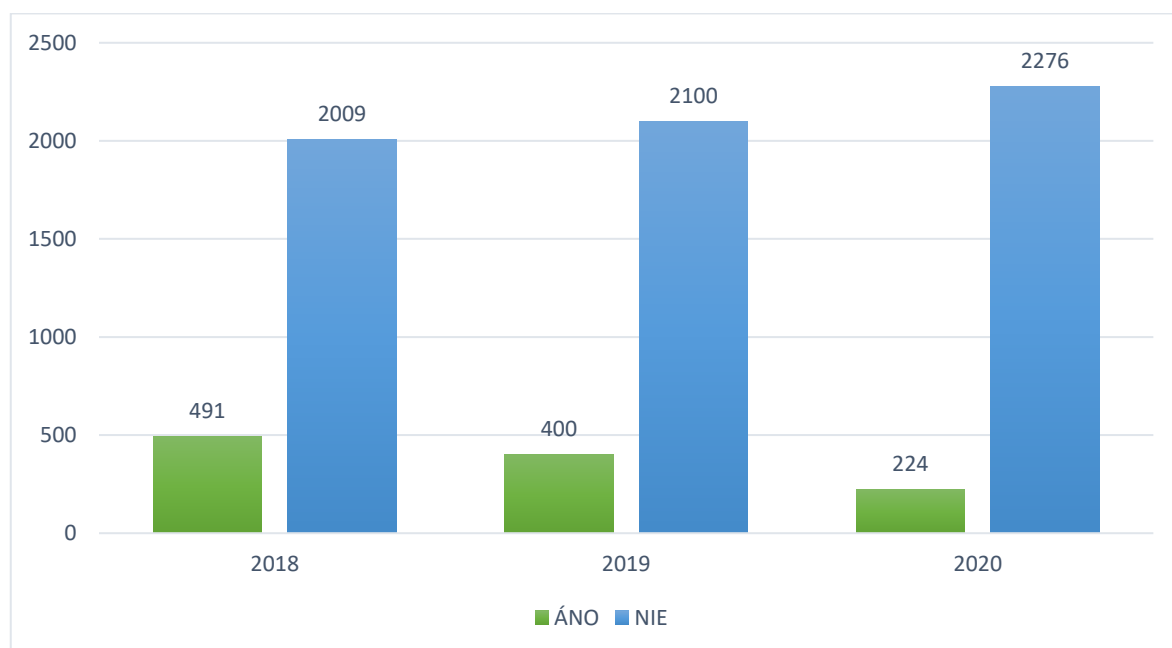
Celkové úspory v roku 2018 dosahovali 62,37%, kedy boli predpokladané a ponukové hodnoty najvyššie spomedzi analyzovaných rokov. V nasledujúcom roku klesli celkové úspory o 4,33% a boli najnižšie v celom skúmanom období, kedy bol rozdiel medzi predpokladanými a ponúkanými hodnotami najnižší, preto obstarávatelia v roku 2019 ušetrili najmenej a celková úspora bola 58,04.

V roku 2020 bol naopak rozdiel medzi predpokladanými a ponúkanými resp. výhernými hodnotami najväčší, pretože ponúkané hodnoty nedosahovali ani hodnotu dvoch miliárd. Tento rozdiel znamená, že sa celkové úspory vyšplhali na 76,92% a verejní obstarávatelia resp. obstarávatelia celkovo ušetrili omnoho viac ako v predchádzajúcich skúmaných rokoch.

4.6 Dotácia EÚ

V grafe nižšie sú analyzované a porovnávané dotácie z Európskej únie, ktoré boli poskytnuté resp. neposkytnuté na realizovanie určitých výberových konaní v oblasti verejného obstarávania v SR v rokoch 2018 – 2020.

Graf 13 Dotácia EÚ

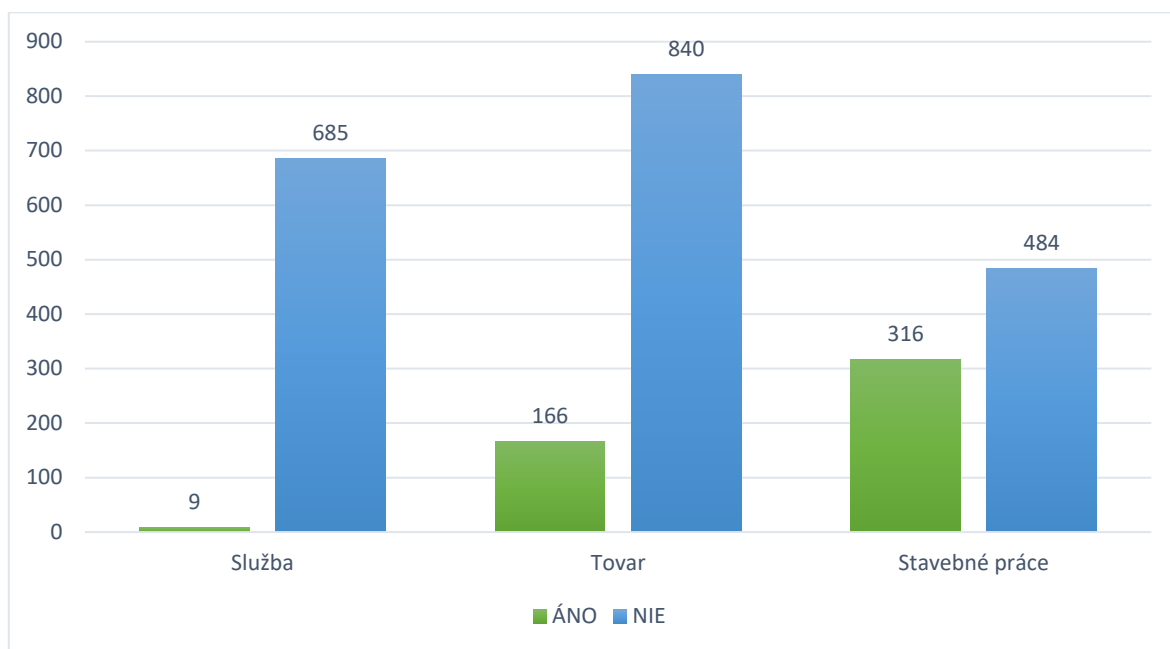
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V roku 2018 sa celkovo uskutočnilo iba 18 667 výberových konaní resp. tendrov a na vzorke 2 500 zákaziek môžeme v grafe vidieť, že najväčší počet dotácií bol poskytnutý práve v tomto roku a to presne v 491 prípadoch.

Druhý najvyšší počet dotácií bol v roku 2019, kedy EÚ poskytla 400 dotácií, na verejné zákazky a z našej vzorky bolo zvyšných 2 100 verejných zákaziek bez akejkoľvek dotácie. V tomto roku bolo na Slovensku uskutočnených najviac výberových konaní za posledných 10 rokov.

V poslednom skúmanom roku sa na vzorke 2 500 tendrov alebo zákaziek, až 2 276 uskutočnilo bez dotácií z EÚ, ktorá poskytla na verejné obstarávanie resp. výberové konania iba 224 dotácií. V roku 2020 sa uskutočnilo 94 508 výberových konaní, čo je po predchádzajúcom skúmanom roku 2019 druhý najvyšší počet.

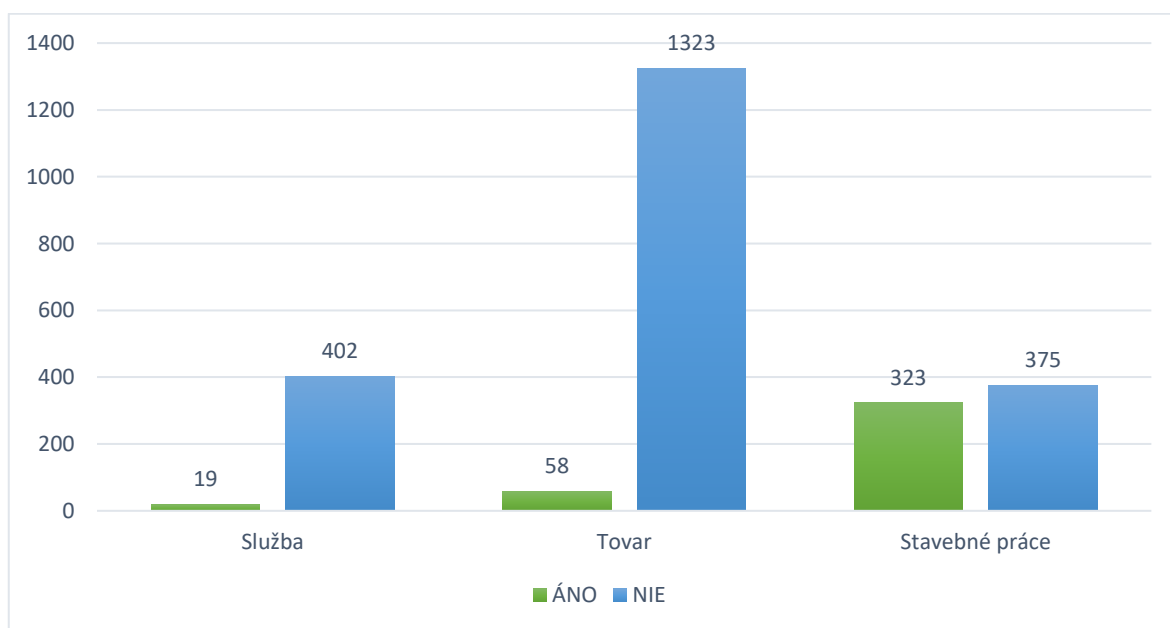
Graf 14 Dotácia podľa predmetu zákazky 2018

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 14 sú analyzované a porovnávané dotácie z EÚ podľa predmetu zákazky v roku 2018. V tomto roku bol poskytnutý celkovo najvyšší počet dotácií na verejné zákazky, kedy poskytla EÚ 491 dotácií. V roku 2018 boli dotácie z EÚ poskytované predovšetkým na stavebné práce, kde bolo schválené presne 316 dotácií. Dotácie z EÚ boli poskytnuté taktiež v oblasti tovarov v počte v celkovom počte 166. V roku 2018 bola schválená dotácia iba 9 zákazkám v oblasti služieb.

Graf 15 Dotácia podľa predmetu zákazky 2019

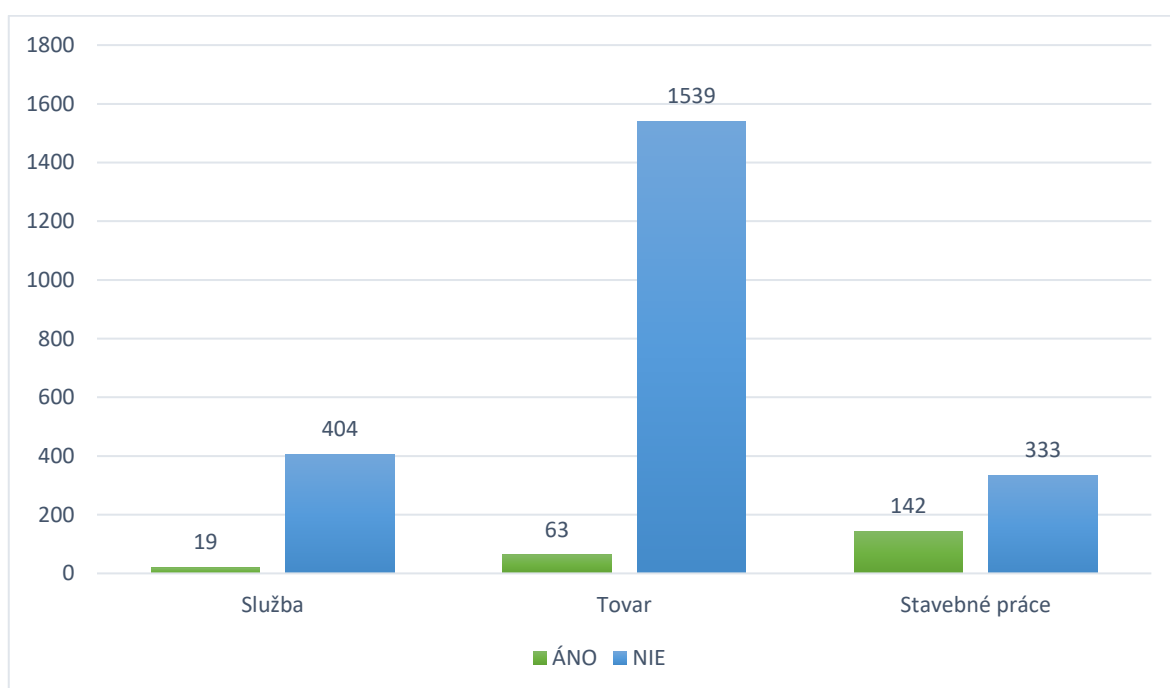

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 15 sme analyzovali poskytované dotácie z EÚ podľa predmetu zákazky v roku 2019.

V roku 2019 bolo poskytnutých celkovo 400 dotácií z EÚ na výberové konania v SR. V tomto roku bol opäť najvyšší počet dotácií poskytnutých v oblasti stavebných prác, kde EÚ poskytla z celkového počtu až 323 dotácií. Druhou oblasťou, kde bolo poskytnutých najviac dotácií boli v roku 2019 tovary, presnejšie EÚ dotovala 58 verejných zákaziek. V oblasti služieb bol počet dotácií vyšší ako v predošlom roku, avšak v tejto oblasti ich bolo poskytnuté iba 19.

Graf 16 Dotácia podľa predmetu zákazky 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

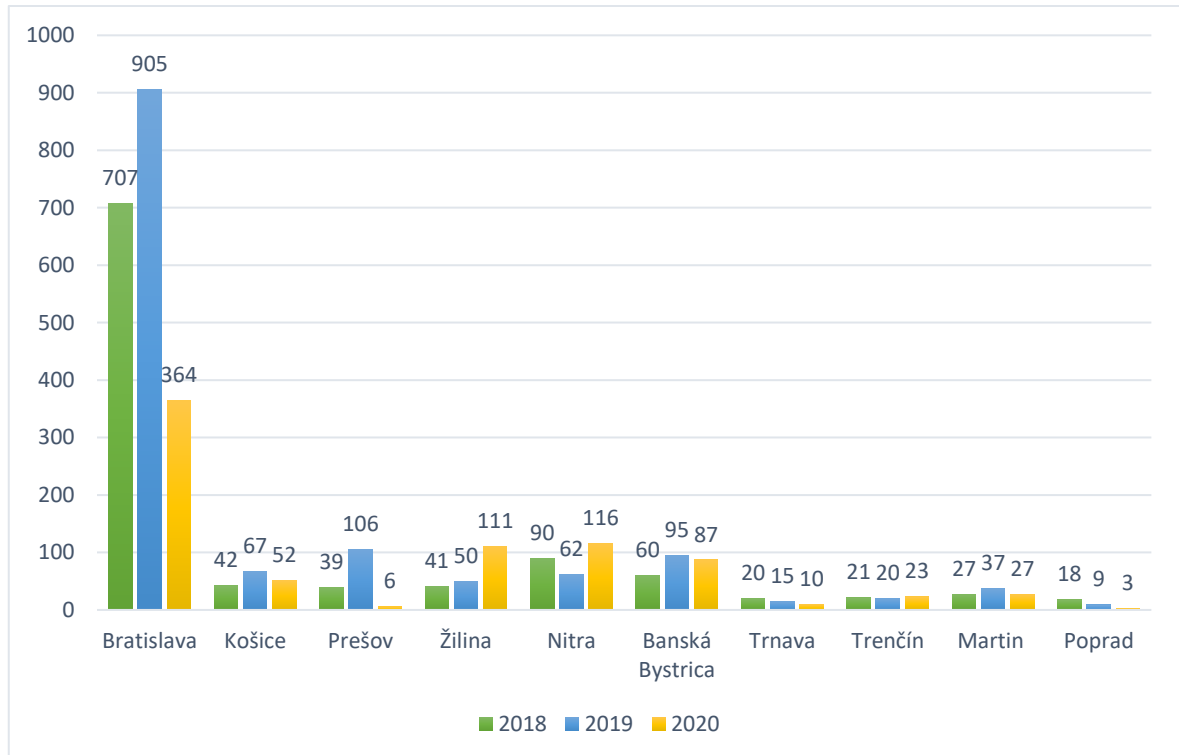
V grafe č. 17 sme analyzovali poskytované dotácie z EÚ podľa predmetu zákazky v roku 2020. V tomto roku bol poskytnutý najnižší celkový počet dotácií v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, keďže EÚ dotovala celkovo iba 224 zákaziek.

V roku 2020 poskytla EÚ znova najvyšší počet dotácií v oblasti stavebných prác, avšak v porovnaní s minulými skúmanými rokmi to bol značne nižší počet, ktorý sa dostal pod 150 dotácií. V oblasti tovaru bol v roku 2020 poskytnutý druhý najvyšší počet dotovaných zákaziek po roku 2018, presnejšie ich v tomto roku EÚ dotovala 63. Oblasť služieb sa od predošlého skúmaného roku nezmenila a taktiež dotovala 19 verejných zákaziek.

4.7 Dodávatelia zákaziek

V tejto časti sme sa pozreli na dodávateľov a zadávateľov zákaziek verejného obstarávania na základe najväčších miest SR. Do tohto porovnávania sme vybrali 10 najväčších miest podľa počtu obyvateľov. Túto analýzu sme uskutočnili na vzorke 2 500 dodávateľov a odberateľov.

Graf 17 Dodávatelia zákaziek

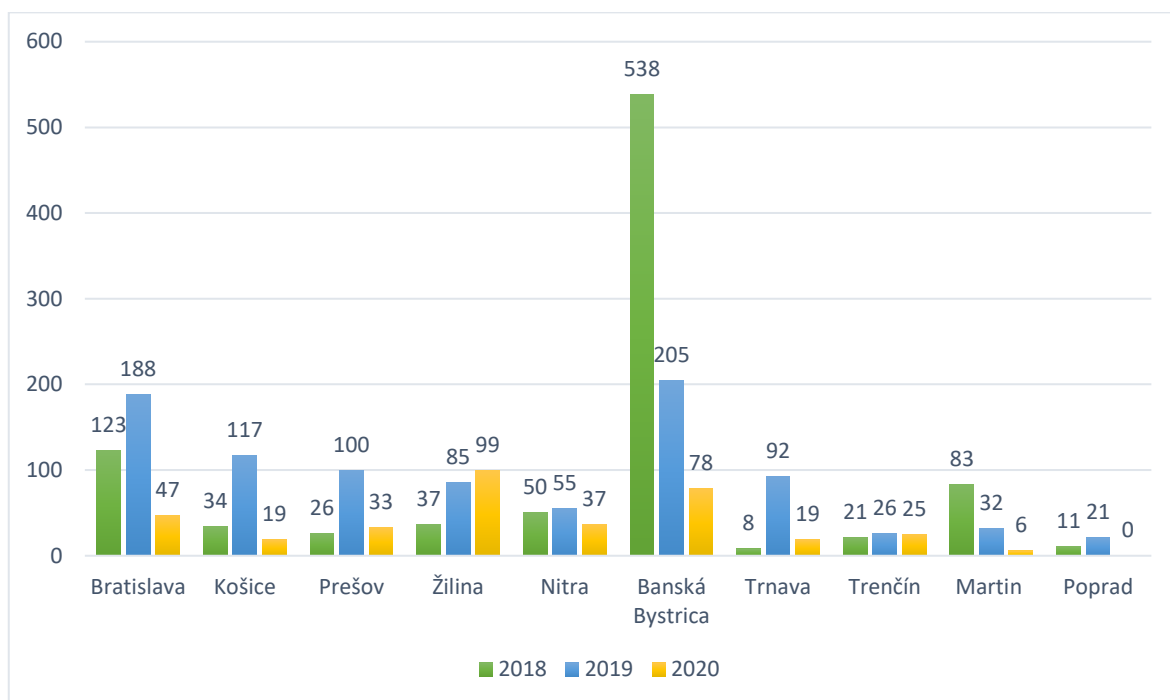
Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V tomto grafe môžeme vidieť, že najviac dodávateľov zákaziek verejného obstarávania bolo v Bratislave, toto mesto sme analyzovali bez jej prímestských častí. V Bratislave sa v roku 2018 nachádzalo 707 dodávateľov zákaziek, čo je suverénne najvyšší počet spomedzi skúmaných miest. Za Bratislavou sa v prvom skúmanom roku nachádzala Nitra s počtom 90 dodávateľov. Ako tretia v poradí bola Banská Bystrica s počtom 60 dodávateľov zákaziek. Košice, Žilina a Prešov boli na tom takmer podobne a rozdiel medzi počtom dodávateľov bol minimálny. Ďalším v poradí bol Martin kde sídlilo v roku 2018 iba 27 dodávateľov zákaziek. Posledné tri miesta obsadili Trenčín, Trnava a Poprad, keď medzi prvými dvoma menovanými bol rozdielový iba jeden dodávateľ, v Poprade sídlilo len 18 dodávateľov.

V grafe môžeme vidieť, že v druhom skúmanom roku bola znova na prvom mieste Bratislava, kde sa počet dodávateľov zákaziek oproti minulému roku ešte navýšil a presnejšie tam uskutočnilo zákazky verejného obstarávania až 905 dodávateľov. Na druhom mieste bol v tomto roku Prešov, keď sa tu taktiež navýšil počet dodávateľov na 106. V Banskej Bystrici sa počet dodávateľov zvýšil na 95 a zhodne ako v predošlom analyzovanom roku obsadila tretie miesto v rebríčku. Košice sa v poradí zaradili na štvrtú priečku, keďže v tomto roku sa počet subjektov v tomto meste navýšil a bolo tu 67 dodávateľov, avšak hneď za Košicami bola Nitra v ktorej sa počet v porovnaní s inými mestami znížil na 62 dodávateľov. V Žiline sa v tomto roku taktiež počet subjektov zvýšil o 9 dodávateľov a presne sa tu v tomto roku vyskytovalo 50 dodávateľov zákaziek. Posledné miesta znova obsadili v poradí Martin, kde bol počet dodávateľov 37, Trenčín v ktorom sídlilo presne 20 subjektov, Trnava iba s 15 dodávateľmi a nakoniec Poprad, kde v roku 2019 uskutočnilo zákazky iba 9 dodávateľov, čo je tretí najnižší počet v oblasti dodávateľov v skúmanom období 2018 – 2020.

V roku 2020 bola opäť na prvej priečke Bratislava, avšak oproti minulým skúmaným rokom klesol počet na 364 dodávateľov. Na úkor dodávateľov v Bratislave sa vyšvihli v porovnaní s predchádzajúcim rokom Nitra so 116 dodávateľmi a Žilina v ktorej bolo v tomto roku 111 dodávateľov. V Banskej Bystrici počet poklesol na 87 dodávateľov, čo znamená, že je na štvrtom mieste. Košice taktiež zaznamenali v roku 2020 pokles a v tom čase sídlilo v tomto meste 52 dodávateľov. V Martine bolo v roku 2020 zhodne 27 dodávateľov zákaziek ako tomu bolo v prvom skúmanom roku 2018. V Trenčíne sa počet dodávateľov síce navýšil ale iba o troch dodávateľov, čo znamená že v roku 2020 ich bolo iba 23. Posledné miesta obsadili aj v tomto roku Trnava (10) a Poprad (3) ku ktorým sa pridal aj Prešov, kde sídlilo v poslednom skúmanom roku iba 6 dodávateľov.

Graf 18 Zadávateľia zákaziek

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa opentender.eu

V grafe č. 14 sme sa zamerali na porovnávanie zadávateľov zákaziek v oblasti verejného obstarávania v skúmaných rokoch 2018 – 2020.

V tomto grafe je viditeľné, že sa v prvom analyzovanom roku nachádzalo najviac zadávateľov verejných zákaziek v meste Banská Bystrica, keď tam v tomto roku zadávalo zákazku až 538 zadávateľov. Na druhom mieste bola Bratislava (bez prímestských častí) so 123 zadávateľmi zákaziek. Ďalším mestom v poradí, kde bolo najviac zadávateľov zákaziek bol Martin s 83 subjektmi. Nitra bola posledným mestom v ktorej bolo v tomto roku 50 zadávateľov. V Žiline a Košiciach bolo viac ako 30 zadávateľov zákaziek, hneď za nimi bol Prešov s 26 zadávateľmi a na posledných priečkach sa umiestnili tak ako to bolo v oblasti dodávateľov Trenčín (21), Poprad (11) a Trnava iba 8 zadávateľov zákaziek verejného obstarávania.

V roku 2019 bola Banská Bystrica opäť na prvom mieste v počte zadávateľov, avšak klesla, na úkor miest, ktoré sa rapídne vyšplhali v porovnaní s predošlým skúmaným rokom. Mestom na druhej priečke je Bratislava, v ktorej oproti minulému roku počet zadávateľov stúpol na 188 subjektov. Na treťom mieste boli Košice, kde sa počet zadávateľov taktiež oproti minulému roku výrazne zvýšil a v roku 2019 ich bolo 117. Posledným mestom, v ktorom sídlilo 100 zadávateľov zákaziek je Prešov. Pod hranicou 100 zadávateľov je tesne Trnava, kde bolo presnejšie 92 subjektov. V Žiline nezaostávali príliš, keď tu zadávalo

zákazku presne 85 subjektov. Nitra s 55 subjektmi bola posledným mestom kde sa nachádzalo viac ako 50 zadávateľov. Následne na posledných troch miestach boli Martin (32), Trenčín (26) a Poprad (21).

V poslednom analyzovanom roku v najväčších mestách na Slovensku bolo v porovnaní s minulými rokmi veľmi málo zadávateľov zákaziek, keďže ani v jednom skúmanom meste nebolo viac ako 100 subjektov. Najviac ich bolo v Žiline no hranicu 100 nedosiahli, keďže bolo v tomto meste iba 99 subjektov. Druhým mestom s najvyšším počtom zadávateľov bola Banská Bystrica, presne tu sídlilo 78 subjektov. Zadávatelia vo zvyšných mestách nepokorili ani hranicu 50 subjektov, avšak v Bratislave ich bolo 47 a o 10 subjektov menej bolo v Nitre. Na posledných priečkach v počte zadávateľov zákaziek boli v poradí mestá Prešov (33), Trenčín (25), Košice (19), Trnava (19), Martin (6) a nakoniec Poprad, v ktorom zo skúmanej vzorky nesídlil ani jeden zadávateľ zákazky verejného obstarávania.

5 Diskusia

V tejto časti sa zameriavame na zhodnotenie analyzovaných hodnôt, ktoré sme uskutočnili na základe stanovenej vzorky 2 500 výberových konaní resp. tendrov, ktoré sme vyselektovali z celkového počtu výberových konaní, na základe rôznych zverejnených aspektov. Celkové výberové konania v jednotlivých rokoch boli:

- Rok 2018 – 18 667 výberových konaní
- Rok 2019 – 122 020 výberových konaní
- Rok 2020 – 94 508 výberových konaní

Prvou oblasťou ktorú sme v tejto práci analyzovali a porovnávali bol predmet zákazky, v tomto prípade boli vo všetkých skúmaných rokoch najžiadanejšie tovary, ktorých sa v analyzovanom období obstarávalo najviac a najčastejšie sa vyskytujúcimi skupinami v oblasti tovarov boli dodávka elektrickej energie, dodávka zemného plynu, medicínske resp. zdravotnícke vybavenie a v poslednom roku boli najžiadanejšou oblasťou štrkopiesky, horniny a zmesi, ktoré môžeme zaradiť do stavebného materiálu.

Následne sme analyzovali hodnoty zákaziek a taktiež celkové a priemerné úspory v rokoch 2018 – 2020 a dospeli sme k záveru, že verejní obstarávatelia vyčlenili najvyššie predpokladané hodnoty v roku 2018 a to viac ako 7,45 miliardy eur. Zákazky sa však uskutočnili za 2,8 miliardy eur, čo znamená, že verejní obstarávatelia usporili viac ako 62%. Najnižšou úsporou bola hodnota 58,04% v roku 2019, kedy verejní obstarávatelia vyčlenili na verejné obstarávanie viac ako 6,3 miliardy eur a zákazky boli vykonané za viac ako 2,5 miliardy eur. Najviac verejní obstarávatelia usporili v poslednom skúmanom roku keď bola hodnota celkových úspor 76,92%, vtedy dodávatelia predkladali najnižšie ponukové hodnoty.

Pri analyzovaní limitov sme dospeli k záveru, že v celom skúmanom období v priemere uskutočňovali najčastejšie nadlimitné zákazky keď priemerný ročný počet bol 904 zákaziek. Podlimitné zákazky sa od roku 2018 do roku 2020 uskutočňovali v priemere 895 krát a iné zákazky, do ktorých sme zaradili zákazky s nízkou hodnotou a zákazky malého rozsahu sa uskutočňovali ročne v priemere 701 zákaziek.

Po analyzovaní typov subjektov sme zhodnotili, že najviac verejných zákaziek obstarali verejné orgány a regionálne orgány a to v každom skúmanom roku, naopak najmenej zákaziek obstarali komunálne služby, regionálne agentúry a národné agentúry.

V ďalšom skúmaní sme analyzovali na vzorke 2 500 tendrov resp. výberových konaní dotácie z Európskej únie, v tomto prípade sme zistili, že na použitej vzorke bolo poskytnutých dotácií veľmi málo. V roku 2018 bolo poskytnutých spomedzi skúmaných rokov najviac dotácií a to na 491 zákazkách. V roku 2020 boli poskytnuté dotácie iba na 224 zákaziek z celkovej vzorky 2 500 tendrov.

V poslednej podkapitole sme porovnávali dodávateľov a zadávateľov zákaziek, keď sme analyzovali desať najväčších miest v SR v počte obyvateľov. Najviac dodávok či už služieb tovarov alebo stavebných prác bolo z Bratislavy. Najvyšší počet zadávateľov verejných obstarávaní bol v Banskej Bystrici.

Po zhodnotení všetkých analyzovaných oblastí sme dospeli k záveru, že čiastkové ciele a aj hlavný cieľ diplomovej práce sme splnili.

Táto diplomová práca bola pre nás prínosom, nakoľko sme mali možnosť, porovnávať výsledky analýz s inými realizovanými analýzami. Táto práca bola prínosom aj z hľadiska získania množstva informácií ohľadom verejného obstarávania a jeho jednotlivých parametroch v Slovenskej republike.

Záver

Verejné obstarávanie je určitá séria praktík a vládnych činov v interakcii s verejnou politikou. Verejné obstarávanie by sa dalo najlepšie opísať ako určitý systém dodávateľského reťazca na získanie potrebných tovarov, služieb a prác.

Cieľom tejto diplomovej práce bolo posudzovanie a porovnávanie vplyvov rôznych parametrov verejného obstarávania v teoretickej ale aj praktickej rovine.

V prvej kapitole sme opisovali a definovali verejné obstarávanie, jeho princípy, subjekty, limity a taktiež sme sa zamerali na teoretické zhodnotenie novely zákona č. 343/2015 Z. z.. V druhej kapitole sme z teoretického hľadiska opisovali multi-kritéria a multi-kritériálne metódy v oblasti verejného obstarávania.

V nasledujúcej kapitole sme si stanovili čiastkové ciele a na základe nich aj samotný hlavný cieľ tejto diplomovej práce. Následne sme v tretej kapitole opísali predmet skúmania, zdroje údajov resp. získavanie údajov a napokon metódy skúmania, ktoré sme použili v tejto diplomovej práci.

V štvrtej kapitole sme sa venovali výpočtom, analyzovaniu a porovnávaniu samotných stanovených metód skúmania, ktoré sme použili v tejto kapitole.

Poslednou kapitolou v tejto práci je diskusia, v ktorej sme zhodnotili analyzované výsledky a hodnoty v rámci verejného obstarávania v SR v rokoch 2018 – 2020.

Bibliografické zdroje

AKRAM, M.; SHUMAIZA, Shumaiza. Multi-criteria decision making based on q-rung orthopair fuzzy promethee approach. *Iranian Journal of Fuzzy Systems*, 2021, 18.5: 107-127.

BEDNÁROVÁ, Lucia, et al. Základné princípy verejného obstarávania. *Journal of global science*, 2020, 5: 1-8.

BOVIS, Christopher, *EU public procurement law*. Second edition. Northampton: Edward Elgar Publishing,

BOVIS, Christopher. The priorities of EU public procurement regulation. In: *ERA Forum*. Springer Berlin Heidelberg, 2020. p. 283-297.

CARANTA, Roberto; SANCHEZ-GRAELLS, Albert (ed.). *European Public Procurement: Commentary on Directive 2014/24/EU*. Edward Elgar Publishing, 2021.

DOTOLI, Mariagrazia; EPICOCO, Nicola; FALAGARIO, Marco. Multi-Criteria Decision Making techniques for the management of public procurement tenders: A case study. *Applied Soft Computing*, 2020, 88: 106064.

HAROLD, Lewis. 2015. *Bids, Tenders and Proposals: Winning Business Through Best Practice*. Kogan Page Publishers. ISBN 978-0-74947-485-0.

KHAN, Naushad. 2018. *Public Procurement Fundamentals: Lessons from and for the field*. Emerald Group Publishing. ISBN 978-1-78754-608-0.

KOVÁČIKOVÁ, Hana. Uplatňovanie európskych obstarávacích princípov v procese národného verejného obstarávania. *Acta Facultatis Iuridicae Universitatis Comenianae*, 2019, 38.2: 20-20.

MIMOVIĆ, Predrag; KRSTIĆ, Ana. Application of multi-criteria analysis in the public procurement process optimization. *Economic Themes*, 2016, 54.1: 103-128.

MOHAMMADNAZARI, Zahra, et al. Prioritizing Post-Disaster Reconstruction Projects Using an Integrated Multi-Criteria Decision-Making Approach: A Case Study. *Buildings*, 2022, 12.2: 136.

Opentender: *Projekt DIGIWHIST* [online]. [cit.27.4.2022]. Dostupné z: <https://opentender.eu/sk/download>

PANDA, Monalisa; JAGADEV, Alok Kumar. TOPSIS in multi-criteria decision making: a survey. In: *2018 2nd International Conference on Data Science and Business Analytics (ICDSBA)*. IEEE, 2018. p. 51-54.

RHODE, Alexander. *Public Procurement in the European Union*. Springer Fachmedien Wiesbaden, 2019.

TRAMMELL, Evelyn, SAWSAN Abutabenjeh & Ana-Maria Dimand. 2019. A Review of Public Administration Research: Where Does Public Procurement Fit In?, *International Journal of Public Administration*, 43:8, 655-667, Dostupné z: DOI 10.1080/01900692.2019.1644654

ÚVO, Metodika zadávania zákaziek, 2019
https://www.okruhlystol.sk/files/metodika_zadavania_zakaziek_-_4_verzia.pdf

VELASQUEZ, Mark; HESTER, Patrick T. An analysis of multi-criteria decision making methods. *International journal of operations research*, 2013, 10.2: 56-66.

Zákony

Zákon o verejnom obstarávaní č. 343/2015 Z. z. [online]. Dostupné z: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-343>

Novela zákona o verejnom obstarávaní č. 64/2022 Z. z. [online]. Dostupné z: <https://www.epi.sk/zz/2022-64>

Novela zákona o verejnom obstarávaní č. 395/2021 Z. z. [online]. Dostupné z: <https://www.epi.sk/zz/2021-395>